

Providing a Model for Exposing Corporate Sustainability and Evaluating the effect of Factors Related to Signaling Theory and Stakeholders on Reporting of this Information

Mozaffar Pourkhani zakeleh bari

PHD student of accounting, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, [tehran\(mozaffar_pourkhani@yahoo.com\)](mailto:tehran(mozaffar_pourkhani@yahoo.com))

Azita Jahanshad *

associate professor, Department of Accounting, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran(Corresponding Author) ,
az_jahanshad@yahoo.com

Farzaneh Heidarpoor

associate professor, Department of Accounting, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran (fheidarpoor@yahoo.com)

Abstract:

Given the expansion of business activities in the world and the potential for sustainability in creating opportunities, the category of sustainability has become one of the first goals of countries and companies. But in Iran, less attention has been paid to this issue. Therefore, the purpose of this study is first to provide a model for disclosing corporate sustainability and then the impact of factors related to signaling theory and stakeholders on corporate sustainability reporting. Therefore, in order to achieve the pattern of corporate sustainability disclosure (qualitative part), purposeful sampling method and Delphi method were used by 28 experts, and to test other hypotheses (quantitative part of the research), 117 companies listed on the Tehran Stock Exchange that were used by the Systematic elimination have been studied in the period 2011-2018. To test the hypotheses, panel regression models were used. Delphi test findings and Kendall coefficient show that according to the experts, out of 169 components studied, 80 components are included in the corporate sustainability disclosure model. Among the factors related to signaling theory, firm performance has a direct impact on the overall corporate sustainability index, disclosure from an economic and environmental point of view. In addition, the percentage of firm sustainability costs has a direct impact on the overall corporate sustainability index, public,

environmental and social disclosure. Also, among the factors related to stakeholder theory, government ownership has a direct impact on the overall index and all aspects of corporate sustainability, and board ownership has a direct impact on the overall corporate sustainability index, public, economic and environmental disclosure. The findings of this study show the importance of requiring non-financial information disclosure for legislators and standardizers. The proposed model also improves stakeholder awareness of these aspects

Copyrights

This license only allowing others to download your works and share them with others as long as they credit you, but they can't change them in any way or use them commercial.

ارائه الگویی برای افشاء اطلاعات پایداری شرکتی و ارزیابی اثر عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی و ذینفعان بر گزارشگری این اطلاعات

مظفر پورخانی ذاکله بری^۱ آزیتا جهانشاد^{۲*} فرزانه حیدرپور^۳

تاریخ دریافت: ۹۹/۱۲/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۲۹

چکیده

با توجه به گسترش فعالیت‌های تجاری در جهان و پتانسیل پایداری در خلق فرصت‌ها، مقوله پایداری، جزء نخستین اهداف کشورها و شرکت‌ها قرار گرفته است. اما در کشور ایران توجه کمتری به این موضوع شده است. لذا هدف این پژوهش در ابتدا ارائه الگویی بابت افشاء پایداری شرکتی و در مرحله بعد تاثیر عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی و ذینفعان بر گزارشگری پایداری شرکتی می‌باشد. لذا برای دستیابی به الگوی افشاء پایداری شرکتی (بخش کیفی)، از نظر ۲۸ خبره به روش نمونه‌گیری هدفمند و روش دلفی استفاده شده و برای آزمون سایر فرضیات، (بخش کمی پژوهش) تعداد ۱۱۷ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به روش حذفی سیستماتیک در دوره زمانی ۱۳۹۷-۱۳۹۰ مورد بررسی قرار گرفته است. جهت آزمون فرضیه‌ها از مدل‌های رگرسیون پانلی استفاده شده، یافته‌های آزمون دلفی و ضریب کندال نشان می‌دهد بر اساس نظر خبرگان از مجموع ۱۶۹ مولفه مورد بررسی، ۸۰ مولفه در الگوی افشاء پایداری شرکتی لحاظ شده است. از عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی، عملکرد شرکت بر شاخص کل پایداری شرکتی، افشاء از جنبه اقتصادی و زیست محیطی تاثیر مستقیم دارد. به علاوه درصد هزینه‌های پایداری شرکت بر شاخص کل پایداری شرکتی، افشاء از جنبه عمومی، زیست محیطی و اجتماعی تاثیر مستقیم دارد. همچنین از عوامل مرتبط با تئوری ذینفعان نیز، مالکیت

^۱ دانشجوی دکتری حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

(mozaffar_pourkhani@yahoo.com)

^۲ دانشیار گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)،

az_jahanshad@yahoo.com

^۳ دانشیار گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

(fheidarpoor@yahoo.com)

دولتی بر شاخص کل و تمامی جنبه‌های پایداری شرکتی تاثیر مستقیم دارد و مالکیت اعضای هیات‌مدیره بر شاخص کل پایداری شرکتی، افشاء از جنبه عمومی، اقتصادی و زیست محیطی تاثیر مستقیم دارد. یافته‌های این پژوهش اهمیت الزام افشای اطلاعات غیرمالی را برای قانون‌گذاران و استانداردگذاران نشان می‌دهد. همچنین الگوی ارائه شده، آگاهی ذی‌نفعان را در مورد جنبه‌های مذکور بهبود می‌بخشد.

کلید واژه ها: عملکرد، درصد هزینه‌های پایداری، مالکیت دولتی، مالکیت اعضای هیات‌مدیره، افشاء پایداری شرکتی

۱- مقدمه

ذینفعان مختلف انتظارات متفاوتی از یک شرکت دارند و بنابراین نقشهای متفاوتی در روابطشان با شرکتها ایفا می‌کنند (فریمن، ۲۰۱۰). به طور کلی نیازهای اطلاعاتی ذینفعان متفاوت بوده لذا ممکن است آنها به حالت‌های مختلفی از اطلاعات علاقه مند باشند بر همین اساس واحدهای اقتصادی باید اقدام به افشاء اطلاعات بر اساس چارچوب توافق شده به منظور دست یابی اهداف مختلف ذینفعان نمایند (کلاین و همکاران، ۲۰۱۷). یکی از این چارچوب‌های توافق شده در حوزه افشاء اطلاعات سازمان، گزارش جهانی پایداری می‌باشد.

حسابداری و ارائه گزارش پایداری، فرآیند سنجش و اعلان عملکرد پایداری و همچنین مسئول بودن در برابر ذینفعان داخلی و خارجی در قبال عملکرد اجتماعی، محیط زیست و اقتصادی سازمان است (روسا، ۲۰۱۰). با این وجود، «حسابداری پایداری^۱» و «ارائه گزارش پایداری^۲» معمولاً به عنوان دو فعالیت مجزا تلقی می‌شوند. به طور کلی حسابداری پایداری به صورت یک روش حسابداری و مدیریت اطلاعات توصیف می‌شود که هدف از آن ایجاد و ارائه‌ی اطلاعات با کیفیت برای نشان دادن پیشرفت سازمان به سمت اهداف پایدار است در صورتی که ارائه گزارش پایداری به صورت ابزارهای رسمی، اعلان و افشای^۳ عملکرد پایداری سازمان توصیف می‌شود. حسابداری و ارائه گزارش پایداری در کنار هم یک سیستم پاسخگویی را شکل می‌دهند که اطلاعات مربوط به عملکرد پایداری را ثبت نموده و این اطلاعات را به ذینفعان گزارش می‌دهد (آکتاس و همکاران، ۲۰۱۷). ضرورت وجود گزارشگری به منظور توسعه شفافیت محیط اقتصادی شرکتها و تصمیم‌گیری بهتر مدیران و سرمایه‌گذاران انکار ناپذیر است، اما به نظر می‌رسد گزارشگری سنتی قادر به ترسیم جایگاه واقعی شرکت در جامعه و صنعت و بازار نیست (هوریش و همکاران، ۲۰۱۴).

از طرفی تئوری علامت‌دهی بیان می‌کند که عملکرد شرکت و هزینه‌های صورت گرفته برای افشاء اطلاعات، حاوی اطلاعات جدید است و مدیران می‌توانند از موارد مذکور برای علامت‌دادن و رساندن اخبار خوب به سهامداران استفاده کنند. به عبارت دیگر، عملکرد مطلوب و هزینه‌های پایداری شرکتی، دارای محتوای اطلاعاتی است و این اطلاعات را به ذینفعان مخابره می‌کند که شرکت احتمالاً برای افشاء پایداری شرکتی بیشتر رغبت می‌نماید (کوردیرو و تواری، ۲۰۱۵). به‌علاوه بر اساس تئوری ذینفعان، که مبتنی بر دیدگاه اجتماعی ایجاد شده، شرکتها باید به دنبال برآورده ساختن انتظارات اجتماعی و سیاسی باشند لذا شرکتها با افشای اطلاعات در

1 Sustainability accounting

2 Sustainability report provide

3 disclose

گزارش‌های سالانه، تأثیر مستقیمی در افزایش سطوح اطمینان جامعه می‌گذارند و مشروعیت شرکت در جامعه را بهبود می‌بخشند (بوالی و عجمی، ۲۰۱۹).

طبق پژوهش‌های چو و همکاران (۲۰۱۵)، یکی از مباحث حائز اهمیت در حوزه مدیریت سازمان، ایجاد تعامل در حوزه‌های مختلف سازمان است. بر همین اساس با توجه به اینکه یکی از راهکارهای کاهش شکاف اطلاعاتی، ایجاد تعامل بین خواسته‌های ذینفعان و عملکرد شرکت‌ها در حوزه افشاء پایداری شرکتی می‌باشد، این مقاله در مرحله اول، با استفاده از ارائه پرسشنامه استاندارد G4 (گزارش جهانی نسل چهارم از پایداری شرکتی) به خبرگان و صاحب‌نظران حسابداری، اقدام به ارائه الگویی بابت افشاء پایداری شرکتی می‌کند از طرفی با توجه به اینکه در تئوری‌های علامت‌دهی و ذینفعان فرض می‌شود که اطلاعات اقتصادی، اجتماعی و محیطی پیوند نزدیکی با یکدیگر داشته و در پاسخ به اطلاعات و عوامل پایداری شرکتی می‌باشد (کردلو و همکاران، ۱۳۹۶). بر همین اساس بسیاری از پژوهش‌ها انگیزش‌های مدیریت را به منظور افشای اطلاعات داوطلبانه را مورد بررسی قرار دادند که نتایج آن در میان ملت‌ها و فرهنگ‌های مختلف، متفاوت بود (هوریش و همکاران، ۲۰۱۴). در ادامه مقاله نیز پس از دستیابی به الگوی افشاء پایداری شرکتی اقدام به شناسایی عوامل مرتبط با تئوری‌های علامت‌دهی و ذینفعان شده و با ارائه چارچوب نظری اقدام به ارزیابی عوامل مرتبط با تئوری‌های مذکور بر گزارشگری پایداری شرکتی می‌شود.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

دیگان (۲۰۰۹) در تحقیقی ذینفعان را به عنوان گروه یا فردی تعریف می‌کند که قادر به تاثیرگذاری یا تاثیرپذیری از موفقیت‌های اهداف از پیش تعیین شده سازمان است وی همچنین ذینفعان را به عنوان سرمایه‌گذاران، بستانکاران، کارمندان، مشاوران تحلیلی، ارتباط‌های تجاری، مشتریان، تامین‌کنندگان، گروه‌های منافع عمومی، دولت و انجمن تعریف می‌کند. این افراد ریسک شرکت را به دوش کشیده و بهایی را برای فعالیت واحد تجاری پرداخت می‌کنند تا غالباً به میزانی از مالکیت شرکت دست یابند. از این رو شرکت باید از لحاظ اجتماعی و اقتصادی، مسئولیت تمامی ذینفعان خود را بر عهده گیرد. از آنجا که ذینفعان ممکن است به حالت‌های مختلفی از اطلاعات علاقه‌مند باشند، شرکت باید اطلاعات پایداری را به منظور دست‌یابی به اهداف مختلف ذینفعان، فراهم نماید (کلاین و همکاران، ۲۰۱۷). افشای اطلاعات پایداری شرکتی، ذینفعان را در اتخاذ تصمیمات مالی و سرمایه‌گذاری یاری می‌رساند و امکان درک عملکرد شرکت را در راستای اهداف اجتماعی، اقتصادی و محیطی، فراهم می‌آورد. این مهم منجر می‌گردد که ذینفعان با استفاده از اطلاعات افشاء شده، قادر به درک رشد و سود دهی شرکت شوند (هوریش

و همکاران، ۲۰۱۴). شالتگر و واگنر (۲۰۰۶) مدعی‌اند که ارتباط حسابداری پایداری و ارائه گزارش پایداری به دو دلیل حیاتی و مهم است: اول آن که ارتباط اطلاعات را موثر می‌سازد و تضمین می‌کند که آن اطلاعات به توسعه پایدار کمک می‌کند. دوم آن که ارتباط مذکور، از ارائه سطحی گزارش عملکرد پایداری جلوگیری می‌کند؛ زیرا تنها اطلاعاتی ارائه می‌گردد که پشتوانه عملکرد واقعی دارند. به طور کلی این اطلاعات به جنبه‌های عمومی، اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی تقسیم بندی می‌شود. از جنبه عمومی افشاء اطلاعات شامل مولفه‌های مرتبط با نمایه سازمان، استراتژی، حاکمیت شرکتی، مشارکت ذینفعان، محتوای گزارش پایداری، هیات‌مدیره، پاسخگویی و افشای اطلاعات می‌باشد. از جنبه اقتصادی افشاء اطلاعات شامل ارزش افزوده اقتصادی تولید و توزیع، سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی و خدمات پشتیبانی، نسبت هزینه‌های تامین‌کنندگان و ارزیابی عملکرد می‌باشد. از جنبه زیست‌محیطی افشاء اطلاعات شامل مصرف بهینه انرژی، برداشت آب و تاثیرپذیری منابع از آن، تولید گازهای گلخانه‌ای، عدم انطباق فعالیت‌های سازمان با قوانین و مقررات زیست‌محیطی و نهایتاً هزینه‌های صورت گرفته برای انجام مسئولیت‌های زیست‌محیطی است. از جنبه اجتماعی نیز افشاء اطلاعات شامل مزایای ارائه شده به کارمندان، بهداشت و ایمنی کارگران، میانگین ساعات آموزش به کارکنان و انجام هزینه‌هایی بابت پایداری شرکتی از جمله هزینه اعطایی به امور خیریه و هزینه‌های مشخص شده از سوی دولت به منظور بازسازی یا کمک و نظایر آن به صورت بلاعوض است (آلوارز و اورتا، ۲۰۱۷). با توجه به مباحث مذکور می‌توان گفت موجبات آگاهی ذینفعان از فعالیت‌های مدیریت شرکت، ارائه اطلاعات بر اساس چارچوب پایداری شرکتی می‌باشد اما با توجه به اینکه مدیران در موقعیت‌های رقابتی دارای استراتژی‌های متفاوتی نیز هستند بر همین اساس ممکن است خواسته‌های برخی از گروه‌ها را مدنظر قرار ندهند که این مورد می‌تواند شکاف اطلاعاتی بین شرکت و ذینفعان را به دنبال داشته باشد (برایسون، ۱۳۹۰).

طبق تئوری علامت‌دهی^۱، شرکت‌های با سطوح بالای افشای داوطلبانه نسبت به شرکت‌های با سطوح نسبتاً پایین افشاء داوطلبانه، عملکرد مالی متفاوتی دارند. در این سطح از افشای اطلاعات پایداری شرکتی، علامت مثبتی در بازار ارائه می‌شود و این مهم منجر به جذب سرمایه و نهایتاً افزایش ارزش شرکت می‌شود (یانگ، ۲۰۱۱). شرکت‌های با این سطح از افشاء اطلاعات به احتمال بیشتری در استفاده از این رویکرد سود می‌برند و چرخه مطلوبی را هم برای گزارشگری پایداری و عملکرد مالی ایجاد می‌کنند. به علاوه شرکت‌هایی که اخبار مثبتی در خصوص پایداری شرکتی ارائه می‌کنند می‌توانند فرآیندهای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران را تسهیل کنند و آنها را به ایجاد

^۱ signaling Theory

اعتماد به واحد اقتصادی و مدیریت تشویق کنند. مدیریت نیز برای جبران این اعتماد در راستای بهبود عملکرد، حرکت می‌نماید و این مهم منجر به افزایش سود ذینفع می‌شود. همچنین در این حالت احتمالاً مدیریت به دنبال اقداماتی در راستای مسئولیت اجتماعی و افشاء اطلاعات اجتماعی داوطلبانه باشد (کوردیرو و توری، ۲۰۱۵).

برخی از محققان نشان داده‌اند که عملکرد مالی ارتباط مثبتی با میزان افشای پایداری شرکتی دارد برای مثال یوان (۲۰۰۹) و نای (۲۰۰۷) دریافتند شرکت‌هایی که به لحاظ مالی عملکرد بهتری دارند، در چارچوب بازده‌ها به سهامداران، به احتمال زیاد میزان بیشتری از افشای پایداری دارند. هاشمی و همکاران (۱۳۹۸) نیز در پژوهش خود به این مهم اشاره کردند که مباحث توسعه پایدار (عملکرد پایدار) و مفهوم مسئولیت اجتماعی شرکتی به عنوان مسئله‌ای حیاتی در سطح شرکت‌های جهانی و کشورهای در حال توسعه نظیر ایران، دارای اهمیت ویژه‌ای می‌باشد لذا انتظار بر این است که شرکت‌های با وضعیت مطلوب عملکرد مالی رغبت بیشتری به افشاء اطلاعات پایداری شرکتی نمایند.

پنگ (۲۰۰۹) در پژوهشی بازده حقوق صاحبان سهام را به عنوان شاخص عملکرد در نظر گرفت و پیشنهاد کرد که گاهی اوقات شرکت‌ها مشتاق به افشاء هستند به این قصد که تمایل به مسئولیت پایدار و اجتماعی‌شان را نشان دهند. همچنین به لحاظ مالی شرکت‌هایی که عملکرد خوبی دارند برای اقدامات خود اطلاعات بیشتری ارائه می‌کنند. البته این مهم صرفاً در پاسخ به جامعه (از نگاه افشاء اطلاعات بعد اجتماعی) نیست و شرکت‌های سودآور به دنبال افشاء اطلاعات اقتصادی و زیست محیطی هم هستند.

از طرفی هزینه پایداری شرکتی^۱ نیز به عنوان نوعی از هزینه افشاء اطلاعات در نظر گرفته می‌شود که توسط شرکت‌هایی مدنظر قرار می‌گیرد که می‌خواهند عملکرد مالی قوی داشته باشند. در این حالت مدیران از افشاء اطلاعات برای رساندن اخبار خوب به سهامداران استفاده کرده و این اطلاعات را به ذینفعان مخابره می‌کنند. با توجه به اینکه این اطلاعات دارای محتوای اطلاعاتی بوده لذا نتیجه چنین هزینه‌ای در افشاء اطلاعات پایداری، جنبه‌های آتی یک شرکت را علامت‌دهی می‌کند (گیو و همکاران، ۲۰۰۹). هزینه پایداری شرکتی، عامل تعیین‌کننده مستقیم در سطح افشای پایداری شرکتی است. افشای پایداری شرکتی علامت می‌دهد که اقتصاد به خوبی هم در سطح صورتهای مالی و هم در سطح پایداری عمل کرده است. با توجه به اینکه در افشای پایداری شرکتی به شکل داوطلبانه، این مهم مورد بحث قرار می‌گیرد که چطور شرکت‌ها سود را در چارچوب تاثیرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی به دست آورده و توزیع

¹ corporate sustainability

می‌کنند. لذا بایستی هزینه‌های افشاء اطلاعات پایداری را نیز در چارچوب تئوری علامت‌دهی افشاء نمایند تا ذینفعان از هزینه تهیه این اطلاعات مطلع شوند زیرا نباید ذینفعان گمان کنند بر آنها هزینه‌ای تحمل شده است اما انتظارات آنها تامین نشده است. این مهم از دیدگاه مدیریتی منجر به این قضیه می‌شود که ذینفعان برای اخذ اطلاعات پایداری شرکتی، انتظارات منطقی داشته باشند و هزینه تهیه اطلاعات را هم در راستای نیازهای اطلاعاتی خود لحاظ نمایند (لایس و همکاران، ۲۰۱۲).

طبق تئوری ذینفعان^۱، در پژوهشی موری (۲۰۱۰) با هدف شناسایی ذینفعان سازمان‌ها و نقش آنها در فرآیند تصمیم‌گیری راهبردی، نتیجه گرفت که ذینفعان نقش مهمی در تصمیم‌گیری راهبردی سازمان داشته و حضور آنها در هیات‌مدیره، سازمان را به تأمین دو هدف اصلی خود (یعنی پایداری مالی و افزایش توانایی رقابت در صنعت) قادر می‌سازد. مضافاً، بر اساس یافته‌های تحقیق مالکیت دولتی و درصد مالکیت اعضای هیات‌مدیره از متغیرهای حائز اهمیت در تئوری ذینفعان هستند که این امر عقلانیت و قدرت سیاسی هیات‌مدیره را در فرآیند تصمیم‌گیری راهبردی در پی داشته و به تصمیمات کارآمد و عملکرد (از جمله عملکرد اجتماعی) مطلوب ختم می‌گردد. ساختار مالکیت در بازار بورس سهام دسته‌های سرمایه‌گذار (از قبیل سرمایه‌گذاران دولتی، سرمایه‌گذاران قانونی، سرمایه‌گذاران خارجی و سرمایه‌گذاران عمومی داخلی) را ایجاد می‌کند. طبق تئوری ذینفعان، سطوح مختلف از ساختار و انواع مالکیت منجر به تصمیمات افشاء‌گری شرکت‌ها می‌گردد. طبق تئوری ذینفعان، تفاوت‌ها در ساختارهای مالکیت و تمرکزها می‌توانند بر ارتباط بین ذینفع و شرکت به سمت کیفیت افشای اطلاعات تاثیر بگذارد. با درجه بیشتری از تاثیر تداخل سیاسی بر رفتارهای شرکت انتظار می‌رود فعالیت‌های شرکت‌های دولتی (SOE) ^۲ همیشه منجر به تلاش بیشتری توسط مدیریت برای برآورده کردن انتظارات دولت شود.

لذا با توجه به اینکه دولت به عنوان بزرگترین سهامدار شرکت‌های دولتی، انگیزه‌های زیادی برای تولید ثروت از طریق افزایش رضایت‌مندی و کسب مشروعیت در جامعه دارد، به دنبال بهبود پایداری شرکتی می‌باشد. در همین راستا طبق تحقیق ملکیان و همکاران (۱۳۹۵) مالکیت دولتی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی رابطه مثبت و معناداری دارد. همچنین تمرکز مالکیت دولتی نقش مثبتی در افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها (یکی از ابعاد پایداری شرکتی) ایفا می‌کند. انگیزه‌های تولید ثروت را با بهبود پایداری شرکتی دارند. مالکیت دولتی متمرکز، انگیزه‌های مهمی برای مدیران سطح بالاتر در به دست آوردن اهداف غیر مالی مرتبط با

^۱ stakeholders Theory

^۲ State owned enterprise

سیاست‌های دولت فراهم می‌کند (لی و همکاران، ۲۰۱۳). به علاوه شرکت‌های دولتی اهداف متفاوتی نسبت به سایر انواع شرکت‌ها دارند. از دیدگاه حاکمیت شرکتی، سهامداران اعضای هیات‌مدیره این شرکت‌ها به دلیل مشارکت‌شان در هیات رئیسه و حضور در عملیات منظم کسب و کار بهتر می‌توانند نسبت به سایر انواع سهامداران، مدیریت را در افشاء اطلاعات نظارت کنند (دیو، ۲۰۱۳). از آنجایی که مالکیت اعضای هیات‌مدیره نقش مثبتی را در بهبود حاکمیت شرکتی و همسویی منافع بین مدیران و سهامداران ایفا می‌کند، انتظار می‌رود که مالکیت اعضای هیات‌مدیره تاثیر مثبتی بر کیفیت افشای پایداری شرکتی داشته باشند (گیو و همکاران، ۲۰۰۹). فریمن (۱۹۸۴) تصریح کرد که ذینفعان مختلف انتظارات متفاوتی از یک شرکت دارند لذا نقش‌های متفاوتی در روابطشان با شرکت‌ها ایفا می‌کنند. با توجه به عدم یکپارچگی نقش‌ها، نظریه‌های زیادی درباره تعارضات مرتبط با نقش‌های مختلف وجود دارند برخی از این نقش‌ها از جمله نقش اجتماعی، انتظارات هنجاری را به وجود می‌آورد که واحد اقتصادی را ملزم به برآورد انتظارات ذینفع می‌کند.

پرادو-لورنزو و همکاران (۲۰۰۹) در مطالعه‌ای به منظور تاثیر مشارکت ذینفعان بر گزارشگری پایداری شرکتی، نقش حاکمیت و اعتباردهندگان به همراه وضع استراتژیک یک سازمان را برجسته کردند و دریافتند حاکمیت یکی از مهمترین محرک‌ها برای تغییر است و می‌تواند بر افشاء پایداری سازمان‌هایی که به لحاظ سیاسی قابل مشاهده هستند تاثیر مستقیم بگذارد. کانلی و همکاران (۲۰۱۱)، در تحقیق خود رابطه بین درصد مالکیت نهادی و اعضای هیات‌مدیره با افشای مسئولیت اجتماعی را نیز مورد بررسی قرار دادند و دریافتند که بین درصد مالکیت نهادی و اعضای هیات‌مدیره با افشای مسئولیت اجتماعی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

فروست و همکاران (۲۰۱۲) محدوده‌ای از ذینفعان علاقمند در گزارشات پایداری شرکتی را شناسایی کردند و دریافتند اگرچه ذینفعان به طور انحصاری در فرآیند اقدامات پایداری شرکتی و افشاء آن شرکت نداشته‌اند اما در مورد افشاء مولفه‌های گزارشگری پایداری شرکتی مشارکت قابل ملاحظه‌ای داشته‌اند.

کراتن (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای بیان نمود طرح‌های پایداری باعث می‌گردد ساختار و روابط هدایت و کنترل شرکت‌ها به سمت عملکرد منصفانه توام با مسئولیت پذیری و در نظر گرفتن ویژگیهای اخلاق در قبال همه ذینفعان سوق داده شود. توسعه سطح گزارشگری از طریق ارائه گزارشهای پایداری باعث ارتقاء شفافیت گزارشگری، کاهش رسوایی‌های مالی و بازگرداندن اعتماد ذینفعان (از جمله سرمایه‌گذاران) به گزارشهای مالی می‌گردد.

بیکساو (۲۰۱۶) به بررسی سودآوری، مالکیت دولتی و گزارش‌های مالیاتی با مسئولیت اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس چین پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که مالکیت دولتی با مسئولیت اجتماعی (که شامل امتیازات حاکمیت شرکتی، اجتماعی و زیست محیطی) ارتباط مثبتی دارد؛ سودآوری با مسئولیت اجتماعی ارتباط مثبتی دارد همچنین رفتار گزارشگری مالیاتی با امتیاز زیست محیطی رابطه منفی دارد (ماس و همکاران، ۲۰۱۶).

آکتاس و همکاران (۲۰۱۷)، اهمیت مشارکت ذینفعان در کل فرآیندهای حسابداری و ارائه گزارشگری پایداری را بررسی کردند و دریافتند که ذینفعان به مواردی از جمله توسعه طرح‌های استراتژیک مرتبط با پایداری، اندازه‌گیری عملکرد پایداری و گزارشات آن علاقمند می‌باشند.

کواکی و همکاران (۲۰۱۸) عوامل تعیین‌کننده قصد و تمایل به گزارشگری و حسابداری پایداری را در کشور غنا مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که تنها هنجار ذهنی و کنترل رفتاری درک شده، به طور معناداری بر روی قصد شرکت در تعامل به حسابداری و گزارشگری پایداری تأثیر می‌گذارد. به طور ضمنی، تمایل شرکت در حسابداری و گزارشگری پایداری در درجه اول با در دسترس بودن منابع و فشار از ذینفعان عمده تعیین می‌شود.

در پژوهش‌های داخلی نیز طالب نیا و همکاران (۱۳۹۱) برای اولین بار در ایران به ارزیابی کمیت و ماهیت افشاء اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که شرکت‌های ایرانی ترجیح می‌دهند اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی را در گزارش هیات‌مدیره و به شکل اطلاعات اخباری افشاء کنند. همچنین پژوهشگران یافتند که بیشترین افشاء زیست محیطی و اجتماعی در بخش منابع انسانی است و شرکت‌های ایرانی تمایل دارند اخبار بی‌طرفانه سپس اخبار خوب را بیشتر از اخبار بد افشاء کنند.

عرب صالحی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان رابطه مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی به این نتیجه رسیدند که عملکرد مالی با مسئولیت اجتماعی شرکت نسبت به مشتریان و نهادهای موجود در جامعه ارتباط دارد.

فخاری و همکاران (۱۳۹۴)، در بررسی عوامل موثر بر گزارشگری پایداری شرکت‌ها دریافتند پایداری دارای سه بعد اساسی است: ۱) قابلیت سوددهی اقتصادی ۲) مسئولیت اجتماعی ۳) مسئولیت محیطی. اگرچه ممکن است بین این ابعاد توازن و همگونی وجود داشته باشد، اما عموماً مسئولیت و پاسخگویی اجتماعی کارکنان، جامعه و سایر ذینفعان و محیطی باعث افزایش اعتماد به سازمان و در نتیجه به ایجاد حس مطلوب برای تجارت و کسب و کار منجر می‌شود.

معصومی و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیق خود با عنوان شناسایی متغیرهای مؤثر بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها دریافتند که متغیرهای اندازه شرکت، نقدینگی، سهام‌داران نهادی و دوگانگی وظایف مدیر عامل بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها تأثیر معناداری دارند.

همچنین سه متغیر عمر شرکت، دارایی نامشهود و استقلال هیات‌مدیره بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها تأثیر معناداری ندارند.

ستایش و مهتری (۱۳۹۸) در مقاله‌ای به بررسی چارچوبی برای کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه در ایران پرداختند نتایج حاصل از تحلیل عاملی نشان داد که هدف اصلی گزارش‌های یکپارچه، ارائه اطلاعات مفید برای تصمیم‌گیری ذینفعان است. در این پژوهش تحلیل‌گران مالی و مرجع پذیرش اوراق بهادار در کنار سرمایه‌گذاران و سهامداران از ذینفعانی هستند که برای آنها اهم ویژگی‌های کیفی اطلاعات حائز اهمیت است.

مهرانی و شاکری طاهری (۱۳۹۹) در مقاله‌ای به تدوین چارچوب گزارشگری پایداری شرکتی پرداختند آنها با مطالعه ادبیات نظری موضوع و ارزیابی مدل‌ها و استانداردهای موجود در تحقیقات مختلف و در نظر گرفتن شرایط محیطی شرکتهای ایرانی و کسب نظرات خبرگان، مدل اشاعه گزارشگری پایداری شرکتی در ایران را تدوین و محرک‌ها و عوامل موثر بر بکارگیری و اشاعه این نوع گزارشگری را مشخص و ضریب تأثیر و اهمیت عوامل را تبیین نمودند.

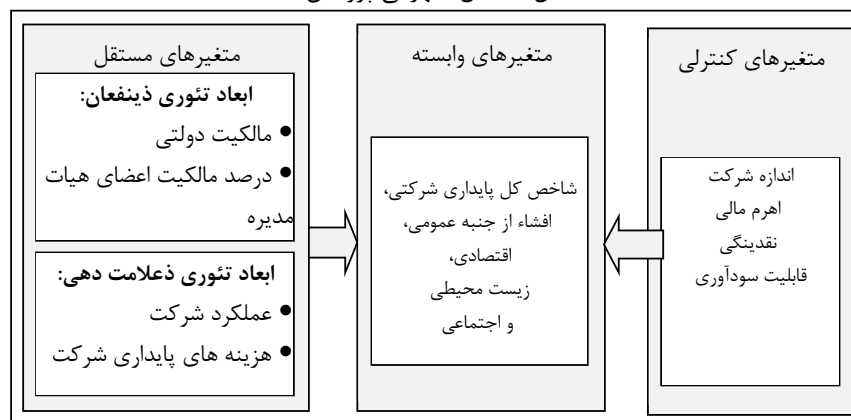
عبداله زاده و امین (۱۳۹۹) در تحقیقی به بررسی نقش نگرش، هنجار ذهنی، کنترل رفتاری ادراک شده، تعهد اخلاقی و ادراک ریسک در تمایل به حسابداری و گزارشگری پایداری شرکتی پرداختند نتایج تحقیق آنها در قالب معادلات ساختاری نشان داد که نگرش، هنجار ذهنی، کنترل رفتاری ادراک‌شده، تعهد اخلاقی تأثیر مستقیمی بر تمایل به اجرای حسابداری و گزارشگری پایداری دارد. در حالی که تأثیر معنادار ادراک ریسک مدیران و حسابداران شرکت‌ها بر تمایل به حسابداری و گزارشگری پایداری مشاهده نشده است.

عبدی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار با تأکید بر نظریه نمایندگی، نظریه مشروعیت و نظریه ذی‌نفعان پرداختند. یافته‌های تحقیق آنها حاکی آن است که ویژگی‌های کمیته حسابرسی (اندازه، استقلال، تخصص مالی و تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی) تأثیر مستقیم بر افزایش سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها دارد. شواهد بیانگر اثربخشی کمیته حسابرسی به عنوان یک سازوکار حاکمیت شرکتی و ابزار کنترلی در بهبود کیفیت گزارشگری به طور عام و گزارشگری پایداری به صورت خاص به منظور تحقق اهداف ذی‌نفعان است.

با توجه به پیشینه‌های مذکور می‌توان گفت که در دهه اخیر عملکرد پایداری به الگوی مسلط و همه‌جانبه در زمینه کنترل و هدایت شرکتهای میدل گشته است، لذا پایداری دارای اثر بالقوه بر شرکت می‌باشد. از طرفی نیز علاقه سرمایه‌گذاران، منجر به معطوف شدن نظر آنها به ابعاد سه‌گانه زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی شده است و آنها را علاقمند کرده تا به

دنبال شناسایی عوامل مرتبط با تئوری های (علامت دهی و ذینفعان در این پژوهش) مختلف باشند و اثر این عوامل را بر افشاء پایداری شرکتی مورد ارزیابی قرار دهند. از طرفی با توجه به اینکه شرکت ها، پاسخگویی را به عنوان بخشی از استراتژی ها در راستای کسب مزیت رقابتی خود می دانند اما با وجود گذشت سال های متمادی در مبنای نظری کسب و کار، به ویژه صنایع تولیدی، این مهم را در ایران به سطح مطلوبی نرسانده اند. لذا در این پژوهش بازنگری و تشریح این گونه مباحث جهت عملیاتی ساختن آنها امری لازم و ضروری می باشد. بر همین اساس مدل مفهومی به شرح زیر ارائه می گردد:

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

۳- فرضیه‌های پژوهش

نظریه ذینفعان به این موضوع اشاره دارد که فعالیتها و عملکرد پایدار، ارزش بلندمدت شرکت را توسط برآورده ساختن مسئولیت اجتماعی شرکت، برآورده ساختن تعهدات زیست محیطی (کلارکسون و همکاران، ۲۰۱۱) و افزایش شهرت شرکت بهبود می‌بخشد. وبر (۲۰۰۸) استدلال می‌کنند که لحاظ کردن منافع ذینفعان توسط مدیریت عامل کلیدی در عملکرد و افشای پایداری اجتماعی و محیطی موثر می‌باشد. بر همین اساس با توجه به مباحث مذکور فرضیه اول پژوهش به شرح زیر ارائه می‌گردد:

فرضیه ۱: گزارشگری مولفه‌های عمومی، اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی در الگوی پایداری شرکتی مبتنی بر انتظارات ذینفعان ضروری است.

فرایس-ایوتو و همکاران (۲۰۱۲) استدلال می‌کنند علامت‌دهی می‌تواند هر جایی که نابرابری اطلاعات است به کار برده شود. تئوری علامت‌دهی، اطلاعات افشا شده سازمان‌ها را به عنوان علامتی فرض می‌کند که استفاده‌کنندگان را به سوی اطلاعات جانبی درباره شرایط مالی بازارهای

آنها هدایت می‌کند، و با منسجم کردن اطلاعات، سرمایه‌گذاران را در مراحل تصمیم‌گیری‌شان تحت تاثیر قرار می‌دهد. طبق پژوهش لجندر و کادرو (۲۰۱۲)، گزارشات سالانه، ترفندهای اساسی علامت‌دهی هستند و گزارشات دیگر مانند گزارش‌های پایداری، گزارش‌های مالی سالانه مشتمل بر ریسک‌ها و فرصت‌های سرمایه‌گذاری^۱ برای آنها نقش مکمل را دارند. گزارش پایداری مناسب می‌تواند برای ذینفعان به عنوان علامت‌دهی باشد که این سازمان دارای یک عملکرد پایداری با کیفیت بالا است (کو و همکاران، ۲۰۱۲). طبق پژوهش کانلی و همکاران (۲۰۱۱) به جهت فقدان قوانین و استانداردهای مختلف گزارش پایداری، انواع متفاوتی از گزارش‌های پایداری وجود دارد که باعث نگرانی‌هایی برای ذینفعان شده است و سازمان‌ها را ترغیب می‌کند که به دنبال یک سرویس بروند. علامت‌دهی‌ها بیشتر به عنوان ابزاری برای متمایز کردن این ویژگی‌ها به کار می‌رود (عبدروف، ۲۰۰۱).

گری و همکاران (۱۹۹۵) بیان می‌نمایند که بین افشاء اطلاعات و ذینفعان بایستی تعامل وجود داشته باشد به طور کلی ذینفعان انتظار دارند که اطلاعات بیشتری درباره واحدهای تجاری افشاء شود همچنین آنها بر این باور هستند که افشاء اطلاعات بر اساس عملکرد شرکت می‌باشد و در صورتی که عملکرد شرکت مطلوب باشد شرکت انگیزه زیادی برای افشاء اطلاعات دارد. طبق تئوری علامت‌دهی هرچه اطلاعات بیشتری درباره واحدهای تجاری افشاء شود باید تأثیر مستقیمی بر عملکرد شرکت‌ها داشته باشد افشای بیشتر منجر به کاهش اهمیت مشکل عدم تقارن اطلاعاتی، بهبود کارایی نظارت بر موسسات مالی و سایر تأمین‌کنندگان منابع مالی (لفتویچ و همکاران، ۱۹۸۱) و کاهش هزینه سرمایه واحد تجاری (جنسن و مک‌لینگ، ۱۹۷۶) می‌شود (کلارکسون و همکاران، ۲۰۰۸). پیش‌تر روابط هر کدام از متغیرهای مرتبط با تئوری علامت‌دهی با افشاء پایداری شرکتی از جنبه‌های مختلف ارائه گردید لذا بر اساس پشتوانه ارائه شده فرضیه دوم پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

فرضیه ۲: عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی بر افشاء پایداری شرکتی تاثیر دارد.

فرضیه ۱-۲: عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی بر افشاء پایداری شرکتی از جنبه عمومی تاثیر دارد.

فرضیه ۲-۲: عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی بر افشاء پایداری شرکتی از جنبه اقتصادی تاثیر دارد.

فرضیه ۲-۳: عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی بر افشاء پایداری شرکتی از جنبه زیست محیطی تاثیر دارد.

¹ Standalone environmental sustainability reports

فرضیه ۲-۴: عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی بر افشاء پایداری شرکتی از جنبه اجتماعی تاثیر دارد.

نظریه ذینفعان که مبتنی بر دیدگاه اجتماعی ایجاد شده، به این موضوع اشاره دارد که شرکت باید به دنبال برآورده ساختن انتظارات اجتماعی و سیاسی باشد لذا شرکت‌ها باید با انتقال اطلاعات با ارزش و مرتبط با جنبه مالی، عملکرد پایدار و ورود به فعالیتهای جنبه غیرمالی پایداری، منافع ذینفعان را تامین نمایند و قراردادهای اجتماعی را هم اجرا کنند (تیلینگ، ۲۰۰۴). بر اساس نظریه مذکور، عملکرد پایداری شرکتی، مطلوب تمام ذینفعان، شامل مشتریان، جامعه و محیط زیست است. این نظریه همچنین، این موضوع را بیان می‌کند که عدم رعایت هنجارهای اجتماعی و الزامات محیطی، مشروعیت سازمانی، پایداری مالی و بنابراین استفاده سازمان‌ها از محیط و برآورده ساختن نیازهای جامعه را تهدید می‌کند (رضایی، ۲۰۱۶). بر اساس نظریه ذینفعان، افشای اطلاعات در گزارشهای سالانه و سایر روش‌ها به منظور قانونی کردن تصمیمات و عملکرد شرکت‌ها، تأثیر مستقیمی در رفع نگرانی‌های جامعه دارد و جایگاه شرکت در جامعه را بهبود می‌بخشد (بوالی و عجمی، ۲۰۱۹). کاستلو و لیما (۲۰۰۶) نشان دادند که نظریه ذینفعان، نشان می‌دهد که واحدهای تجاری، اطلاعات داوطلبانه را برای برآورده کردن منافع ذی‌نفعان به منظور کسب اطلاعات بیشتر، افشا می‌کنند. با توجه به اینکه شرکت‌ها و موسسات مالی، ذی‌نفعان متنوع و فراوانی دارند و ذی‌نفعان آنها از سایر بخش‌های اقتصادی گسترده تر هستند، از این رو، آنها برای به دست آوردن پذیرش اجتماعی و پایبندی به قراردادهای اجتماعی با جامعه و نیز برای تحقق انتظارات ذی‌نفعان خود، تحت فشار بسیار زیادی هستند. پیش‌تر روابط هر کدام از متغیرهای مرتبط با تئوری ذینفعان با افشاء پایداری شرکتی از جنبه‌های مختلف ارائه گردید لذا بر اساس پشتوانه ارائه شده فرضیه سوم پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

فرضیه ۳: عوامل مرتبط با تئوری ذینفعان بر افشاء پایداری شرکتی تاثیر دارد.

فرضیه ۳-۱: عوامل مرتبط با تئوری ذینفعان بر افشاء پایداری شرکتی از جنبه عمومی تاثیر دارد.

فرضیه ۳-۲: عوامل مرتبط با تئوری ذینفعان بر افشاء پایداری شرکتی از جنبه اقتصادی تاثیر دارد.

فرضیه ۳-۳: عوامل مرتبط با تئوری ذینفعان بر افشاء پایداری شرکتی از جنبه زیست محیطی تاثیر دارد.

فرضیه ۳-۴: عوامل مرتبط با تئوری ذینفعان بر افشاء پایداری شرکتی از جنبه اجتماعی تاثیر دارد.

۴- روش شناسی پژوهش

به طور کلی پژوهش حاضر از نوع ترکیبی بوده و دارای دو بخش ۱- کیفی (استخراج الگوی پایداری شرکتی با استفاده از روش دلفی) و ۲- کمی (استفاده از آزمون رگرسیون برای آزمون فرضیات پژوهش) است. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی می‌باشد روش این پژوهش برای حصول اهداف ذکر شده از نوع توصیفی- تحلیلی است به این معنی که ضمن توصیف نتایج به تحلیل آماری نیز نیاز خواهد بود. در بخش اول این پژوهش برای توسعه و معتبر سازی الگوی سنجش پایداری شرکتی نیاز به استفاده از روش آمیخته است. بر این اساس ضمن تهیه چک لیست با استفاده از مستندات و مدارک و مطالعات موجود، از نظر ۲۸ خبره برای معتبر سازی الگویی برای پایداری شرکتی استفاده می‌شود. شرایط انتخاب خبرگان این است که اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها با رتبه دانشیار و بالاتر باشند و در زمینه مسئولیت اجتماعی و گزارشگری پایداری، تحقیقاتی انجام داده باشند. پس از اینکه در این مرحله اقدام به استخراج الگوی پایداری شرکتی با استفاده از روش دلفی شد، با استفاده از روش کمی اقدام به آزمون مدل‌های رگرسیونی برای بررسی نتایج فرضیات پژوهش می‌شود.

لازم به ذکر است که برای تحلیل آماری نیز از نرم افزار SPSS (نسخه ۲۱) و Eviews (نسخه ۹) استفاده شده است. برای آزمون فرضیات مرتبط با تئوری علامت‌دهی و ذینفعان با پایداری شرکتی از روش حداقل مربعات و مدل‌های تحقیق کیون و همکاران (۲۰۱۵)، کاسپرسن و جوهانسون (۲۰۱۶) و ژانگ (۲۰۱۷) استفاده می‌گردد:

مدل آزمون فرضیه اصلی دوم: (کاسپرسن و جوهانسون، ۲۰۱۶)

$$CSD_{it} = \beta_0 + \beta_1 ROA_{it} + \beta_2 CSE_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 LIQ_{it} + \beta_6 Profit_{it} + eit$$

مدلهای فرضیات فرعی مرتبط با فرضیه اصلی دوم:

$$CGco_{it} = \beta_0 + \beta_1 ROA_{it} + \beta_2 CSE_{it} + \beta_3 FOWN_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + eit$$

$$CEco_{it} = \beta_0 + \beta_1 ROA_{it} + \beta_2 CSE_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 LIQ_{it} + \beta_6 Profit_{it} + eit$$

$$CEnv_{it} = \beta_0 + \beta_1 ROA_{it} + \beta_2 CSE_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + eit$$

$$CSoc_{it} = \beta_0 + \beta_1 ROA_{it} + \beta_2 CSE_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 Profit_{it} + eit$$

مدل آزمون فرضیه اصلی سوم: (ژانگ، ۲۰۱۷)

$$CSD_{it} = \beta_0 + \beta_1 GOWN_{it} + \beta_2 LOWN_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 LIQ_{it} + \beta_6 Profit_{it} + eit$$

مدلهای فرضیات فرعی مرتبط با فرضیه اصلی سوم:

$$CGco_{it} = \beta_0 + \beta_1 GOWN_{it} + \beta_2 LOWN_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + eit$$

$$CEco_{it} = \beta_0 + \beta_1 GOWN_{it} + \beta_2 LOWN_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 LIQ_{it} + \beta_6 Profit_{it} + eit$$

$$CEnv_{it} = \beta_0 + \beta_1 GOWN_{it} + \beta_2 LOWN_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + eit$$

$$CSoc_{it} = \beta_0 + \beta_1 GOWN_{it} + \beta_2 LOWN_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 Profit_{it} + eit$$

در این مدل‌ها متغیرهای *CEco*، *CEnv*، *CSoc*، *CGco*، *CSD* به ترتیب شاخص کل افشاء، افشاء از جنبه عمومی، اقتصادی، محیطی و اجتماعی پایداری شرکتی می‌باشد و متغیرهای *ROA*، *CSE*، *GOWN*، *LOWN*، *SIZE*، *LEV*، *LIQ* و *Profit* به ترتیب عملکرد، درصد هزینه‌های پایداری، مالکیت دولتی، درصد مالکیت اعضای هیات‌مدیره، اندازه، اهرم مالی، نسبت‌های نقدینگی و سودآوری شرکت می‌باشد.

بازه زمانی پژوهش حاضر سالهای ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۷ و جامعه آماری آن شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، باید سال مالی شرکت‌های مورد بررسی پایان اسفند ماه هر سال باشد. جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی به دلیل ماهیت خاص فعالیت آنها نباشند. همچنین، در بازه زمانی مذکور نماد معاملاتی شرکت‌ها نباید وقفه معاملاتی بیش از سه ماه داشته باشند و دوره مالی خود را تغییر داده باشند. در ضمن باید اطلاعات مورد نیاز متغیرهای پژوهش (صورت‌های مالی، یادداشت‌های همراه و گزارش هیات‌مدیره به مجمع) در دسترس باشد. با در نظر گرفتن شرایط بالا، نمونه‌ای با حجم ۱۱۷ شرکت از جامعه آماری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انتخاب شده است.

• نحوه اندازه‌گیری و تعریف متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته در این پژوهش، "پایداری شرکتی" می‌باشد که ابتدا برای دسترسی به الگوی پایداری شرکتی از پرسشنامه استاندارد G4 استفاده شده است. این پرسشنامه شامل دو بخش بوده که در بخش اول اطلاعات شخصی و بخش دوم شامل ۱۶۹ مولفه بود که در آن از همه اعضاء گروه خبرگان خواسته شده میزان ضرورت افشاء معیارهای ذکر شده را بر اساس مقیاس پنج درجه ای از ۱ تا ۵ تعیین نمایند به طوریکه عدد ۱ بیان‌کننده حداقل ضرورت و عدد ۵ بیشترین ضرورت بود. همانطور که پیش تر ذکر گردید شرایط و نحوه انتخاب خبرگان این است که اعضای هیات‌علمی دانشگاه‌ها با رتبه دانشیار و بالاتر باشند و در زمینه مسئولیت اجتماعی و گزارشگری پایداری، تحقیقاتی انجام داده باشند. لذا ۲۸ نخبه از دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، علامه طباطبایی، تربیت مدرس، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، زنجان، چالوس، تهران مرکز، تهران شمال، علوم و تحقیقات، کرمان، شاهرود، سمنان در هر دو مرحله نظرخواهی شرکت کردند. میانگین تجربه کاری نخبگان ۱۷/۵ سال و میانگین سنی آنها ۴۳/۵ سال بوده همچنین از لحاظ جنسیت ۱۲ خبره زن و مابقی مرد بوده‌اند.

پس از اینکه پرسشنامه به خبرگان توزیع گردید اقدام به بررسی اجماع نظر خبرگان شد در ادامه با توجه به میانگین نمرات کسب شده برای مولفه‌های پایداری شرکت، پرسشنامه دوم (که همان ۱۶۹ مولفه بود) همراه با نمرات کسب شده به خبرگان ارائه گردید این مهم به خیره کمک کرد تا تفاوت نظرات خودش را با جمع متوجه شود و در صورت نیاز نظر خود را تعدیل نماید. نهایتاً بعد از اعمال آزمون کرامر، اجماع نظر خبرگان بررسی گردید و مولفه‌هایی که از دید ذینفعان حائز اهمیت است شناسایی شد و این مولفه‌ها به عنوان الگویی برای افشاء پایداری شرکتی در نظر گرفت. لازم به ذکر است که نحوه توزیع و دریافت پرسشنامه به صورت الکترونیکی است اما مواقعی که پاسخی اخذ نگردید حضوری با نخبه جلسه ای برگزار و از ایشان نظرخواهی شد

در ادامه مولفه‌های مربوط به بخش‌های پایداری شرکتی در قسمت یافته‌های فرضیه اول ارائه می‌گردد. اما پس از آنکه بر اساس توضیحات بالا الگویی بابت افشاء پایداری شرکتی به دست آمد، عملکرد افشاء اقلام اطلاعاتی پایداری بر اساس پژوهش‌های مهدوی و همکاران (۱۳۹۴) و صالح و همکاران (۲۰۱۰) به شکل زیر محاسبه می‌شود:

$$\text{Docs} = \sum_{j=1}^n \frac{D_j}{n}$$

Docs = امتیاز افشاء یک شرکت

Dj = مجموع ارزش تعداد اقلام افشاء شده یک شرکت

n = حداکثر امتیازی که یک شرکت می‌توانست کسب کند (۸۰ مولفه طبق نتایج آزمون فرضیه اول)

برای محاسبه مجموع ارزش تعداد اقلام افشاء شده شرکت‌های منتخب، از الگوی ۸۰ مولفه ای پایداری شرکتی مبتنی بر نظر خبرگان استفاده می‌شود. بر همین اساس با استفاده از الگوی مذکور اقدام به بررسی یادداشت پیوست صورت‌های مالی شرکت‌های منتخب شده است و در صورتیکه شرکت مورد بررسی در آن سال اقدام به افشاء مولفه مورد نظر کرده باشد امتیاز ۱ و در غیر اینصورت امتیاز ۰ داده می‌شود. پس از اینکه به ازای هر سال - شرکت جمع افشائیات مشخص گردید و تقسیم بر عدد ۸۰ شد رتبه عملکرد افشاء اقلام اطلاعاتی پایداری شرکتی مشخص می‌شود.

متغیر مستقل در این پژوهش عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی و ذینفعان می‌باشد که به شرح زیر اندازه‌گیری می‌شود:

• عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی:

عملکرد شرکت: برای اندازه‌گیری این متغیر از نسبت بازده دارایی استفاده می‌شود به طوری که سود خالص تقسیم بر کل دارایی می‌شود (اصولیان و همکاران، ۱۳۹۵).
درصد هزینه‌های پایداری شرکتی: برای اندازه‌گیری این متغیر از هزینه‌هایی که بابت پایداری شرکتی از جنبه‌های زیست محیطی و اجتماعی پرداخت شده، استفاده می‌شود این هزینه‌ها شامل هزینه اعطایی به امور خیریه و هزینه‌های مشخص شده از سوی دولت به منظور بازسازی یا کمک و نظایر آن به صورت بلاعوض است (ژانگ، ۲۰۱۷). برای همگن‌سازی این متغیر مبلغ هزینه پایداری شرکت تقسیم بر درآمد فروش و ضرب بر ۱۰۰ می‌شود.

• عوامل مرتبط با تئوری ذینفعان:

مالکیت دولتی: طبق تحقیق شایان نیا و همکاران (۲۰۱۷) میزان درصد سهامداران دولتی، برابر درصد سهام نگهداری شده توسط شرکت‌های دولتی و عمومی از کل سهام سرمایه است که این شرکت‌ها شامل شرکت‌های بیمه، موسسه‌های مالی، بانک‌ها، شرکت‌های دولتی و دیگر اجزای دولت است (بوالی و عجمی، ۲۰۱۹). با توجه به اینکه نحوه محاسبه متغیر مالکیت دولتی به دلیل مالکیت ضربداری در ایران بسیار دشوار و در برخی از شرکت‌ها غیر قابل محاسبه است لذا حتی‌الامکان تا مالکیت نهایی شرکت‌ها در یادداشت‌های سرمایه پیوست صورتهای مالی ردیابی شده است و برای شرکت‌هایی که امکان محاسبه وجود نداشته باشد از نمونه تحقیق حذف گردیده است.

درصد مالکیت اعضای هیات‌مدیره: میزان درصد سهامداران اعضای هیات‌مدیره، برابر با درصد سهام نگهداری شده توسط اعضای هیات‌مدیره از کل سهام سرمایه است (بوالی و عجمی، ۲۰۱۹).

در ادامه متغیرهای کنترلی مرتبط با پایداری شرکتی از جنبه عمومی، اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی به شرح زیر می‌باشد:

اندازه شرکت: برای اندازه‌گیری این متغیر از لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌ها استفاده می‌شود.
اهرم مالی: برای اندازه‌گیری این متغیر از نسبت بدهی‌های بلندمدت به کل دارایی‌ها استفاده می‌شود. لازم به ذکر است که واحدهای اقتصادی از جانب بدهی‌های بلندمدت بیشتر تحت فشار هستند زیرا این بدهی‌ها غالباً نشات گرفته از حسابهای پرداختی تجاری و غیر تجاری می‌باشند و زمان پرداخت آنها نیز به تاخیر افتاده است لذا برای واحد اقتصادی هزینه مالی (سود تاخیر یا جریمه عدم بازپرداخت) زیادی به همراه خواهد داشت.

نسبت نقدینگی: جمع دارایی‌های نقد و شبه نقد/ جمع دارایی‌ها
قابلیت سودآوری: با توجه به پژوهش اصولیان و همکاران (۱۳۹۵)، برای اندازه‌گیری قابلیت سودآوری از نسبت تغییرات سود خالص نسبت به سال قبل استفاده می‌شود.

۵- یافته‌های پژوهش

• نتایج آزمون فرضیه اول

برای استفاده از نظر خبرگان در روش دلفی، از ترکیب گروه خبرگان استفاده شده است. لازم به ذکر است که از ۵۳ نخبه اقدام به نظرخواهی شد اما ۲۸ نخبه در هر دو مرحله نظرخواهی شرکت کردند. به طور کلی بررسی داده‌های جمعیت شناختی نشان داد که تمامی خبرگان منتخب دارای مدرک تحصیلی دکترا بوده‌اند. و میانگین تجربه کاری آنها ۱۷/۵ سال و میانگین سنی آنها ۴۳/۵ سال بوده همچنین از لحاظ جنسیت ۴۲/۸۶ درصد خبرگان زن و ۵۷/۱۴ درصد مرد بوده‌اند. در این مقاله از فراوانی درصدی برای اجماع نظر خبرگان استفاده شده طبق تحقیق چانگ و لین (۲۰۰۲) غالباً برای اجماع، از فراوانی درصدی در زمانی که درصد مشخصی از آراء در محدوده خاصی قرار می‌گیرد استفاده می‌شود.

طبق پاسخ خبرگان در مرحله دلفی از مجموع ۱۶۹ مولفه مورد بررسی، ۸۰ مولفه برای الگوی پایداری شرکتی بسیار ضروری و ضروری (بیش از ۵۰٪) تشخیص داده شده است. در ادامه از ضریب کندال برای تعیین میزان اجماع نظر میان اعضای پاسخ دهندگان استفاده گردیده که مقادیر آن در جدول شماره (۱) زیر قابل مشاهده است:

جدول ۱: نتایج آزمون ضریب کندال برای بررسی میزان اجماع حاصل از نظر پاسخ دهندگان

تعداد خبرگان (۲۸ نفر)	(مرحله اول)	(مرحله دوم)
کندال ضریب	۰/۱۵۸	۰/۸۰۳
دو خی ضریب	۱۳/۵۷۱	۳۷۷۶/۴۸۲
آزادی درجه	۱۶۸	۱۶۸
اطمینان بازه	۰/۰۵۹	۰/۰۰۰

از آنجایی که مرحله دلفی برای دو بار تکرار شد در دور دوم توافق بین خبرگان حاصل شد (ضریب کندال=۰/۸۰۳) این میزان نشان‌دهنده سطح اجماع بالا در نظرات میان پاسخ دهندگان جهت تعیین ضرورت مولفه‌های پایداری شرکتی است. لذا با توجه به اینکه در فرضیه اول این مورد مطرح گردیده بود که "گزارشگری مولفه‌های عمومی، اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی در الگوی پایداری شرکتی مبتنی بر انتظارات ذینفعان ضروری است" بر همین اساس می‌توان با

استفاده از آزمون صورت گرفته در جدول (۱) و مولفه‌های نهایی پایداری شرکتی، نتیجه این فرضیه را مشخص کرد. لازم به ذکر است که در ادامه برای آزمون فرضیات دوم و سوم از مولفه‌های مورد توافق در الگوی پایداری شرکتی به عنوان چک لیست افشاء پایداری شرکتی استفاده می‌شود. طبق موارد مذکور مولفه‌ها به دو گروه طبقه بندی شدند گروه اول (ورودی) در قالب طیف پنج گزینه‌ای لیکرت، پرسشنامه‌ای طراحی و در بین گروه خبرگان توزیع گردید و در گروه دوم (خروجی) با استفاده از نظر پاسخ دهندگان مولفه‌های نهایی (۸۰ مولفه) پایداری شرکتی مشخص گردید که نتایج آن به شرح جدول شماره (۲) است.

جدول ۲: نتایج مربوط به فراوانی پاسخ دهندگان به مولفه های پایداری شرکتی (در آخرین مرحله دلفی)

ردیف	مولفه های حسابداری محیط زیست				
	بسیار ضروری است	ضروری است	نسبتاً ضروری است	ضرورت کمی دارد	اصلاً ضرورت ندارد
افشاء بخش‌ها و مولفه‌های پایداری شرکتی از جنبه‌های عمومی:					
افشاء مولفه‌های مرتبط با نمایه سازمان					
۱	نام سازمان	۵۳/۶٪	۴۶/۴٪	-	-
۲	فعالیت‌ها، برندها، محصولات و خدمات	۲۵/۰٪	۳۹/۳٪	۲۸/۶٪	۷/۱٪
۳	موقعیت جغرافیایی مرکز اصلی سازمان	۳۵/۷٪	۳۵/۷٪	۲۵/۰٪	۳/۶٪
۴	موقعیت جغرافیایی محل عملیات	۲۸/۶٪	۳۹/۳٪	۱۷/۹٪	۱۴/۳٪
۵	مالکیت و ساختار قانونی	۳۹/۳٪	۳۲/۱٪	۱۷/۹٪	۱۰/۷٪
۶	بازارهای ارائه محصول و خدمات	۳۲/۱٪	۵۰/۰٪	۱۰/۷٪	۷/۱٪
۷	اندازه سازمان	۵۷/۱٪	۳۹/۳٪	۳/۶٪	-
۸	مشخصات مربوط به کارمندان و سایر کارگران	۵۷/۱٪	۳۲/۱٪	۱۰/۷٪	-
۹	زنجیره تامین	۱۷/۹٪	۶۴/۳٪	۱۴/۳٪	۳/۶٪
۱۰	تغییرات قابل توجه در سازمان و زنجیره تامین	۶۰/۷٪	۳۵/۷٪	۳/۶٪	-
۱۱	عضویت در انجمن‌ها	۳۲/۱٪	۳۲/۱٪	۷/۱٪	۲۸/۶٪
افشاء مولفه‌های مرتبط با استراتژی سازمان					
۱۲	بیانیه تصمیم گیرنده ارشد سازمان	۲۸/۶٪	۴۲/۹٪	۲۸/۶٪	-
۱۳	تأثیرات اصلی، تهدیدها و فرصت‌ها	۶۷/۹٪	۲۸/۶٪	۳/۶٪	-
۱۴	ارزش‌ها، اصول، معیارها و هنجارهای رفتاری	۵۰/۰٪	۳۲/۱٪	۱۷/۹٪	-

افشاء مولفه‌های مرتبط با حاکمیت شرکتی					
۱۵	ساختار حاکمیت شرکتی	٪۳۲/۱	٪۳۹/۳	٪۲۱/۴	٪۷/۱
۱۶	مراجعه اختیارات در مباحث اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی	٪۵۰/۰	٪۳۹/۳	٪۷/۱	٪۳/۶
۱۷	مسئولیت در سطح اجرایی برای موضوعات اقتصادی، محیط زیست و اجتماعی	٪۳۵/۷	٪۵۰/۰	٪۱۰/۷	٪۳/۶
۱۸	تضاد منافع	٪۱۴/۳	٪۳۵/۷	٪۲۵/۰	٪۱۷/۹
۱۹	نقش بالاترین نهاد حاکمیتی در تعیین هدف، ارزش‌ها و استراتژی	٪۳۹/۳	٪۷/۱	٪۵۳/۶	-
۲۰	سیاست‌های پاداش	٪۳۹/۳	٪۲۱/۴	٪۲۵/۰	٪۷/۱
افشاء مولفه‌های مرتبط با مشارکت ذینفعان سازمان					
۲۱	لیست گروه‌های ذینفع	٪۳۲/۱	٪۲۵/۰	٪۲۵/۰	٪۱۷/۹
۲۲	شناسایی و انتخاب ذینفعان	٪۱۷/۹	٪۶۰/۷	٪۱۷/۹	٪۳/۶
۲۳	رویکرد مشارکت با ذینفعان	٪۳۲/۱	٪۳۲/۱	٪۲۸/۶	٪۷/۱
۲۴	موضوعات کلیدی و نگرانی‌های مطرح شده	٪۱۷/۹	٪۴۲/۹	٪۲۸/۶	٪۱۰/۷
افشاء مولفه‌های مرتبط با محتوای گزارش پایداری سازمان					
۲۵	تعیین محتوای افشاء و تفکیک موضوعات	٪۱۴/۳	٪۴۲/۹	٪۳۹/۳	٪۳/۶
۲۶	لیست موضوعات مادی	٪۴۶/۴	٪۳۹/۳	٪۷/۱	٪۷/۱
۲۷	دوره گزارش	٪۳۵/۷	٪۵۷/۱	٪۷/۱	-
۲۸	تاریخ آخرین گزارش	٪۴۲/۹	٪۵۰/۰	٪۷/۱	-
۲۹	چرخه گزارش	٪۶۷/۹	٪۲۵/۰	٪۷/۱	-
۳۰	مرجع پاسخگویی در خصوص سوالات عطف به گزارش	٪۴۶/۴	٪۲۱/۴	٪۲۵/۰	٪۷/۱
افشاء مولفه‌های مرتبط با هیات مدیره سازمان					
۳۱	اقدام هیات مدیره در خصوص مستند سازی و استقرار ساز و کارهای اثر بخش حاکمیت شرکتی	٪۲۸/۶	٪۴۲/۹	٪۲۸/۶	-
۳۲	مشخصات اعضای هیات مدیره	٪۸۲/۱	٪۱۷/۹	-	-
۳۳	تعداد اعضای هیات مدیره	٪۶۴/۳	٪۱۷/۹	٪۱۴/۳	٪۳/۶
۳۴	تعداد اعضای موظف و غیر موظف هیات مدیره	٪۹۲/۹	٪۷/۱	-	-
۳۵	تعداد اعضای مستقل هیات مدیره	٪۲۸/۶	٪۴۲/۹	٪۲۱/۴	٪۷/۱
۳۶	تعداد اعضای غیر موظف دارای تحصیلات مالی و تجربه مرتبط	٪۵۷/۱	٪۲۸/۶	٪۷/۱	٪۷/۱

۳۷	اقدام هیات مدیره در خصوص اتخاذ رویه های مناسب در چهارچوب قوانین، مقررات و رعایت یکسان حقوق کلیه سهامداران	٪۳۵/۷	٪۴۲/۹	٪۲۱/۴	-	-
۳۸	اقدام هیات مدیره در خصوص تایید و اجرای معاملات با اشخاص وابسته و حصول اطمینان معقول از کنترل مناسب تضاد منافع و حفاظت از منافع شرکت و سهامداران	٪۵۳/۶	٪۲۸/۶	٪۱۰/۷	٪۷/۱	-
۳۹	اقدامات هیات مدیره در خصوص استقرار ساز و کارهای کنترل داخلی اثربخش	٪۷۱/۴	٪۲۱/۴	٪۳/۶	-	-
۴۰	اقدام هیات مدیره در خصوص بررسی حداقل سالانه سیستم کنترل های داخلی	٪۷۱/۴	٪۲۵/۰	٪۳/۶	-	-
۴۱	اقدام هیات مدیره در خصوص تدوین و اطلاع رسانی ساز و کار مناسب جهت جمع آوری و رسیدگی به گزارش های مربوط به نقض قوانین و مقررات و نارسایی های شرکت	٪۳۲/۱	٪۴۲/۹	٪۱۰/۷	٪۱۰/۷	٪۳/۶
۴۲	اقدام هیات مدیره در خصوص تشکیل و نظارت بر عملکرد کمیته حسابرسی و انتصابات تحت نظر هیات مدیره	٪۵۰/۰	٪۲۵/۰	٪۲۱/۴	٪۳/۶	-
۴۳	اقدام هیات مدیره در خصوص استقرار فرآیند ارزیابی سالانه اثر بخشی هیات مدیره	٪۴۲/۹	٪۳۵/۷	٪۱۴/۳	٪۷/۱	-
۴۴	تشکیل جلسات هیات مدیره	٪۶۰/۷	٪۳۹/۳	-	-	-
افشاء مولفه های مرتبط با پاسخگویی و افشای اطلاعات						
۴۵	اطلاعات با اهمیت	٪۳۹/۳	٪۳۹/۳	٪۲۱/۴	-	-
۴۶	افشاء اطلاعات لازم در زمینه مسائل مالی، اقتصادی، محیطی و اجتماعی	٪۲۸/۶	٪۴۲/۹	٪۱۷/۹	٪۷/۱	٪۳/۶
۴۷	ارزیابی میزان تحقق برنامه های راهبردی و اقدامات انجام شده در رابطه با رعایت اصول حاکمیت شرکتی	٪۳۹/۳	٪۳۲/۱	٪۲۸/۶	-	-
افشاء سایر مولفه های مرتبط با جنبه های عمومی						
۴۸	موضوعات مادی	٪۴۲/۹	٪۲۸/۶	٪۲۱/۴	٪۷/۱	-
۴۹	رویکرد مدیریت و مؤلفه های آن	٪۵۷/۱	٪۱۷/۹	٪۲۱/۴	٪۳/۶	-
۵۰	ارزیابی رویکرد مدیریت	٪۴۲/۹	٪۲۵/۰	٪۲۱/۴	٪۷/۱	٪۳/۶
افشاء بخش ها و مولفه های پایداری شرکتی از جنبه های اقتصادی:						
۵۱	ارزش افزوده اقتصادی مستقیم تولید و توزیع شده	٪۷۱/۴	٪۲۸/۶	-	-	-
۵۲	سرمایه گذاری های زیر بنایی و خدمات پشتیبانی	٪۲۵/۰	٪۴۲/۹	٪۲۱/۴	٪۱۰/۷	-
۵۳	تأثیرات اقتصادی غیرمستقیم قابل توجه	٪۳/۶	٪۶۴/۳	٪۳۲/۱	-	-

۵۴	نسبت هزینه های تامین کنندگان محلی	%۳۲/۱	%۳۹/۳	%۲۱/۴	%۷/۱	-
۵۵	ارزیابی عملیات مرتبط با خطر فساد	%۱۷/۹	%۵۰/۰	%۲۸/۶	%۳/۶	-
افشاء بخش‌ها و مولفه‌های پایداری شرکتی از جنبه‌های زیست محیطی:						
۵۶	میزان مواد مورد نیاز بر اساس وزن و حجم	%۵۳/۶	%۴۶/۴	-	-	-
۵۷	استفاده از مواد بازیافتی بعنوان مواد وارده به چرخه تولید	%۱۰/۷	%۷۵/۰	%۱۰/۷	%۳/۶	-
۵۸	کل مصرف سوخت سازمان از منابع تجدید پذیر و غیر تجدید پذیر	%۵۳/۶	%۴۲/۹	%۳/۶	-	-
۵۹	میزان مصرف انرژی	%۵۷/۱	%۳۵/۷	%۷/۱	-	-
۶۰	شدت انرژی	%۳۵/۷	%۳۲/۱	%۲۱/۴	%۱۰/۷	-
۶۱	میزان کاهش در مصرف انرژی	%۳۲/۱	%۴۶/۴	%۱۰/۷	%۱۰/۷	-
۶۲	میزان کاهش در انواع انرژی	%۲۵/۰	%۲۸/۶	%۳۹/۳	%۷/۱	-
۶۳	برداشت آب از منابع	%۲۸/۶	%۴۲/۹	%۲۵/۰	%۳/۶	-
۶۴	تاثیر پذیری منابع آب از برداشت آب	%۵۷/۱	%۲۵/۰	%۱۰/۷	%۷/۱	-
۶۵	بازیافت آب و استفاده مجدد	%۱۰/۷	%۶۰/۷	%۲۵/۰	-	%۳/۶
۶۶	تولید گازهای گلخانه ای مستقیم	%۳۲/۱	%۵۳/۶	%۷/۱	%۷/۱	-
۶۷	ضایعات بر اساس نوع و روش دفع	%۲۵/۰	%۶۴/۳	%۷/۱	%۳/۶	-
۶۸	عدم انطباق با قوانین و مقررات زیست محیطی	%۲۵/۰	%۵۷/۱	%۷/۱	%۱۰/۷	-
۶۹	فعالیت های انجام شده در خصوص ایجاد و توسعه کمیته های تخصصی راهبردی و نظارتی زیست محیطی	%۲۸/۶	%۶۰/۷	%۷/۱	%۳/۶	-
۷۰	پیاده سازی و رعایت استاندارد های زیست محیطی داخلی و بین المللی	%۶۷/۹	%۲۵/۰	%۷/۱	-	-
۷۱	عملیات اجراء شده در خصوص مدیریت تاثیرات بر منابع طبیعی	%۱۷/۹	%۷۸/۶	-	%۳/۶	-
۷۲	هرگونه عملیات مرتبط با مدیریت بهینه سازی استفاده از منابع طبیعی	%۵۳/۶	%۴۶/۴	-	-	-
۷۳	فعالیت های مرتبط با فرهنگ سازی و آموزش های لازم در خصوص محیط زیست	%۸۲/۱	%۱۷/۹	-	-	-
۷۴	فعالیت های مرتبط در خصوص تحقیق و توسعه جهت ایجاد نوآوری در شیوه های تولید محصولات منطبق با محیط زیست	%۵۰/۰	%۴۲/۹	%۷/۱	-	-
	میزان صرفه جویی و سود دهی در استفاده از منابع طبیعی مرتبط با فعالیت سازمان	%۶۴/۳	%۲۱/۴	%۱۴/۳	-	-

۷۵	افشاء بخش‌ها و مولفه‌های پایداری شرکتی از جنبه‌های اجتماعی:				
۷۶	مزیای ارائه شده به کارمندان تمام وقت که برای کارمندان موقت یا پاره وقت ارائه نمی شود	٪۳/۶	٪۷۵/۰	٪۱۷/۹	٪۳/۶
۷۷	مرخصی والدین	-	٪۷/۱	٪۸۲/۱	٪۱۰/۷
۷۸	کمیته رسمی مشترک مدیریت بهداشت و ایمنی کارگران	٪۳/۶	٪۶۷/۹	٪۲۵/۰	٪۳/۶
۷۹	میانگین ساعت آموزش در سال به ازای هر کارمند	٪۱۰/۷	٪۴۲/۹	٪۲۸/۶	٪۷/۱
۸۰	حوادث عدم رعایت بهداشت و تأثیرات ایمنی محصولات و خدمات	-	٪۳۵/۷	٪۴۲/۹	-

نتایج آمار توصیفی و نرمالیته فرضیه دوم و سوم

ابتدا برای آزمون فرضیه دوم و سوم آمار توصیفی متغیرهای تحقیق به شرح جدول شماره (۳) ارائه می‌گردد:

جدول ۳: آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	چولگی	کشدگی
میانگین شاخص کل افشاء پایداری شرکتی (CSD)	۰/۱۶۵	۰/۱۶۲	۰/۵۸۷	۰/۰۶۲	۰/۰۵۱	۰/۳۴۸	۲/۷۸۲
میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه عمومی (CGco)	۰/۲۰۴	۰/۲۰۰	۰/۵۶۰	۰/۰۸۰	۰/۰۵۵	۰/۲۵۸	۲/۲۵۶
میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه اقتصادی (CEco)	۰/۲۰۷	۰/۲۰۰	۰/۶۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵۵	۰/۵۷۲	۳/۱۶۱
میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه محیطی (CEnv)	۰/۰۸۴	۰/۰۵۰	۰/۵۵۰	۰/۰۰۰	۰/۰۸۵	۰/۳۴۰	۲/۶۵۳
میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه اجتماعی (CSoc)	۰/۰۵۵	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۵۵	۰/۳۰۰	۴/۰۴۹
عملکرد شرکت (ROA)	۰/۱۳۱	۰/۱۱۱	۰/۶۳۸	-۰/۳۶۴	۰/۱۴۹	۰/۴۹۸	۴/۰۱۹
درصد هزینه‌های پایداری به فروش شرکت (CSE)	۰/۰۶۱	۰/۰۵۸	۰/۶۷۱	۰/۰۰۰	۰/۰۵۲	۴/۰۵۹	۳۸/۱۲۳
مالکیت دولتی (GOWN)	۰/۴۳۹	۰/۴۶۴	۰/۹۹۴	۰/۰۰۰	۰/۳۳۳	-۰/۰۵۲	۱/۵۵۵

مالکیت اعضای هیات مدیره (LOWN)	۰/۶۵۸	۰/۷۰۵	۰/۹۹۴	۰/۰۲۰	۰/۲۳۵	-۰/۹۰۹	۳/۰۱۱
اندازه شرکت (SIZE)	۱۴/۶۶۴	۱۴/۳۴۰	۱۹/۷۷۳	۱۰/۱۶۶	۱/۷۷۶	۰/۴۵۱	۲/۸۲۳
اهرم مالی (LEV)	۰/۰۷۴	۰/۰۴۱	۰/۸۳۷	۰/۰۰۰	۰/۰۹۵	۳/۰۵۱	۱۶/۳۱۸
نقدینگی (LIQ)	۰/۰۷۰	۰/۰۳۹	۰/۵۴۴	۰/۰۰۰	۰/۰۸۵	۲/۵۱۹	۱۰/۲۱۳
سودآوری (Profit)	۰/۱۹۳	۰/۱۰۶	۲/۶۲۸	-۲/۶۱۹	۱/۲۰۰	-۰/۰۲۱	۳/۴۱۹

تحلیل توصیفی متغیرهای کمی در جداول بالا ارائه گردیده برخی از متغیرها از جمله مالکیت دولتی نشان می‌دهد به طور میانگین ۴۳/۹ درصد مالکیت شرکت‌های نمونه آماری در دوره زمانی تحقیق از جانب دولت می‌باشد همچنین متغیر عملکرد شرکت نشان می‌دهد که به طور متوسط نسبت سود خالص بر کل دارایی سال- شرکت‌های نمونه پژوهش ۱۳/۱ درصد می‌باشد. در مورد ضریب چولگی منفی برخی از متغیرها نیز میتوان گفت که این موضوع حاکی از وجود چوله به راست و تمایل این متغیرها به مقادیر کوچکتر است، همچنین مثبت بودن ضرایب کشیدگی، حکایت از این مطلب دارد که از توزیع نرمال بلندتر بوده و داده‌ها حول میانگین متمرکز شده است.

در ادامه یکی از مهم‌ترین فرضیه‌های رگرسیونی، نرمال بودن توزیع متغیرهای وابسته می‌باشد که می‌توان بر اساس آن، اعتبار مدل را بررسی کرد. نتایج آزمون نرمال بودن به شرح جدول (۴) می‌باشد.

جدول ۴: نتایج بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای وابسته

سطح معناداری	آماره JB	متغیرهای وابسته تحقیق
۰/۱۲۵	۷/۰۵۰	میانگین شاخص کل افشاء پایداری شرکتی (CSD)
۰/۱۳۲	۶/۳۹۵	میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه عمومی (CGco)
۰/۰۹۵	۹/۸۹۰	میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه اقتصادی (CEco)
۰/۱۲۸	۶/۹۵۸	میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه محیطی (CEnv)
۰/۱۰۲	۸/۰۵۰	میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه اجتماعی (CSoc)

مقادیر سطح معنی داری آزمون جارکوبرا برای متغیرهای وابسته بالاتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین فرضیه H₀ مبنی بر نرمال بودن توزیع این متغیرها پذیرفته می‌شود و گویای آن است که متغیرهای وابسته تحقیق دارای توزیع نرمال می‌باشد.

■ نتایج آمار استنباطی و برآورد مدل‌های فرضیه دوم و سوم

برای آزمون فرضیات ابتدا آزمون‌های پیش فرض از جمله نتایج آماره چاو، هاسمن، اف وایت، گادفری و در نهایت یافته‌های پژوهش به تفکیک هر یک از فرضیات ارائه می‌گردد.

جدول ۵: نتایج آزمون‌های پیش فرض قبل از برآورد مدل‌های رگرسیون

فرضیه‌های تحقیق	نتایج آماره چاو		نتایج آماره هاسمن		نتایج آماره اف وایت		نتایج آماره گادفری	
	مقدار آماره	سطح معناداری (Prob.)	مقدار آماره	سطح معناداری (Prob.)	مقدار آماره	سطح معناداری (Prob.)	مقدار آماره	سطح معناداری (Prob.)
فرضیه ۲	۹/۱۰۵	۰/۰۰۰	۵۸/۱۱۲	۰/۰۰۰	۲/۱۸۳	۰/۰۰۰	۳/۱۵۶	۰/۱۰۰
فرضیه ۱-۲	۸/۹۸۲	۰/۰۰۰	۱۱۶/۳۹۸	۰/۰۰۰	۳/۷۷۴	۰/۰۰۰	۲/۳۶۸	۰/۱۹۸
فرضیه ۲-۲	۲۱/۱۲۷	۰/۰۰۰	۳۴/۳۰۳	۰/۰۰۰	۱/۶۰۵	۰/۰۲۶	۱/۵۹۲	۰/۲۹۹
فرضیه ۳-۲	۲۴/۹۵۶	۰/۰۰۰	۱۴/۴۰۷	۰/۰۰۶	۵/۴۰۵	۰/۰۰۰	۲/۲۵۴	۰/۲۰۱
فرضیه ۴-۲	۸/۹۴۱	۰/۰۰۰	۱۵/۶۱۹	۰/۰۰۸	۱۰/۳۶۳	۰/۰۰۰	۳/۲۰۰	۰/۰۹۸
فرضیه ۳	۹/۲۶۰	۰/۰۰۰	۸۹/۶۵۲	۰/۰۰۰	۳/۴۱۹	۰/۰۰۰	۳/۰۲۰	۰/۱۴۵
فرضیه ۱-۳	۹/۶۰۸	۰/۰۰۰	۱۳۷/۱۰۲	۰/۰۰۰	۴/۴۵۷	۰/۰۰۰	۲/۳۴۳	۰/۱۸۹
فرضیه ۲-۳	۲۰/۶۷۵	۰/۰۰۰	۲۸/۱۴۱	۰/۰۰۰	۳/۱۶۰	۰/۰۰۰	۱/۴۲۶	۰/۳۱۸
فرضیه ۳-۳	۲۴/۰۷۲	۰/۰۰۰	۲۱/۱۶۲	۰/۰۰۰	۵/۳۷۹	۰/۰۰۰	۲/۱۴۵	۰/۲۱۰
فرضیه ۴-۳	۹/۰۵۶	۰/۰۰۰	۲۰/۸۰۳	۰/۰۰۰	۱۲/۳۳۳	۰/۰۰۰	۲/۱۲۳	۰/۲۰۵

نتایج آزمون‌های پیش فرض قبل از برآورد مدل‌های رگرسیون نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری آماره چاو یا اف لیمر کمتر از سطح خطای مورد پذیرش (۵ درصد) بوده، بنابراین روش داده‌های پانل نسبت به روش داده‌های پولد ارجحیت دارد در مرحله بعد سطح معنی‌داری آماره هاسمن کمتر از سطح خطای مورد پذیرش (۵ درصد) بوده، بنابراین روش رگرسیون با اثرات ثابت نسبت به روش رگرسیون با اثرات تصادفی ارجحیت دارد در ادامه سطح معنی‌داری آماره اف وایت کمتر از سطح خطای مورد پذیرش است که این موضوع بیانگر این است رگرسیون دارای ناهمسانی واریانس می‌باشد. بر همین اساس اقدام به رفع مشکل ناهمسانی واریانس به روش حداقل مجذورات تعدیل شده می‌شود و نهایتاً با توجه به اینکه سطح معنی‌داری آماره گادفری بیشتر از سطح خطای مورد پذیرش است لذا رگرسیون دارای مشکل خود همبستگی سریالی نمی‌باشد.

در ادامه آزمون همخطی میان متغیرهای تحقیق بر اساس آماره VIF (عامل تورم واریانس) مربوط (ارائه گردیده در جدول ۶) به فرضیه دوم ارائه گردیده در این آزمون مقدار VIF برای تمامی متغیرها از ۵ کوچکتر بوده و بیانگر این است که میان متغیرهای پژوهش مشکل همخطی شدید وجود ندارد.

جدول ۶: نتایج آماره VIF برای مدل‌های فرضیه دوم

نام و نماد متغیرهای مستقل و کنترلی	میانگین شاخص کل افشاء پایداری شرکتی (CSD)	میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه عمومی (CGco)	میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه اقتصادی (CEco)	میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه محیطی (CEnv)	میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه اجتماعی (CSoc)
عملکرد شرکت (ROA)	۱/۵۳۸	۱/۱۰۸	۱/۵۳۸	۱/۱۰۸	۱/۳۱۹
درصد هزینه‌های پایداری شرکت (CSE)	۱/۰۲۲	۱/۰۲۰	۱/۰۲۲	۱/۰۲۰	۱/۰۲۱
اندازه شرکت (SIZE)	۱/۰۴۰	۱/۰۳۷	۱/۰۴۰	۱/۰۳۷	۱/۰۳۷
اهرم مالی (LEV)	۱/۰۸۸	۱/۰۸۶	۱/۰۸۸	۱/۰۸۶	۱/۰۸۷
نقدینگی (LIQ)	۱/۲۰۲	-	۱/۲۰۲	-	-
سودآوری (Profit)	۱/۲۱۱	-	۱/۲۱۱	-	۱/۲۰۹

نتایج آزمون برآورد مدل‌های فرضیه دوم به شرح جدول (۷) می‌باشد. بر اساس نتایج جدول شماره (۷) آزمون مدل‌های فرضیه دوم آماره F (۰/۰۰۰) دارای سطح معناداری زیر (۵ درصد) می‌باشد، بنابراین رگرسیون قدرت تبیین دارد. ضریب تعیین مدل‌ها نیز گویای آن است که به ترتیب ۶۶/۳ درصد، ۶۱/۴ درصد، ۷۵/۶ درصد، ۸۱/۷ درصد و ۶۵/۳ درصد از تغییرات متغیرهای شاخص کل افشاء پایداری شرکتی، افشاء پایداری شرکتی از جنبه عمومی، افشاء پایداری شرکتی از جنبه اقتصادی، افشاء پایداری شرکتی از جنبه محیطی و افشاء پایداری شرکتی از جنبه اجتماعی توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌شود. همچنین با توجه به این که مقدار آماره دوربین و اتسون مدل مابین ۱/۵ و ۲/۵ (۱/۸۵۶، ۱/۸۹۴، ۱/۸۲۲، ۱/۸۹۴ و ۱/۷۷۹) است

لذا می‌توان گفت در مدل، مشکل خود همبستگی باقیمانده‌ها وجود ندارد. در مرحله بعد با توجه به سطح معناداری عملکرد شرکت، لذا این متغیر بر شاخص کل افشاء پایداری شرکتی، افشاء از جنبه اقتصادی و محیطی تاثیر مثبت معناداری دارد.

جدول ۷: نتایج برآورد مدل‌های فرضیه دوم

نام و نماد متغیرهای مستقل و کنترلی	میانگین شاخص کل افشاء پایداری شرکتی (CSD)		میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه عمومی (CGco)		میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه اقتصادی (CEco)		میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه محیطی (Cenv)		میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه اجتماعی (CSoc)	
	ضریب رگرسیون	سطح معنی داری	ضریب رگرسیون	سطح معنی داری	ضریب رگرسیون	سطح معنی داری	ضریب رگرسیون	سطح معنی داری	ضریب رگرسیون	سطح معنی داری
عملکرد شرکت (ROA)	۰/۰۴۶	۰/۰۳۱	۰/۰۰۳	۰/۹۰۸	۰/۰۳۴	۰/۰۲۱	۰/۰۵۳	۰/۰۱۱	۰/۰۰۹	۰/۸۳۸
درصد هزینه‌های پایداری شرکت (CSE)	۰/۰۶۴	۰/۰۱۲	۰/۰۷۸	۰/۰۰۸	۰/۰۰۷	۰/۵۱۵	۰/۰۷۱	۰/۰۱۵	۰/۱۲۳	۰/۰۱۷
اندازه شرکت (SIZE)	۰/۰۳۳	۰/۰۰۰	۰/۰۴۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۶	۰/۰۰۱	۰/۰۰۶	۰/۰۳۰	۰/۰۶۴	۰/۰۰۰
اهرم مالی (LEV)	-۰/۰۲۲	۰/۱۴۹	-۰/۰۴۶	۰/۰۰۵	۰/۰۰۹	۰/۳۲۲	-۰/۰۲۶	۰/۱۶۵	۰/۰۱۳	۰/۷۱۸
نقدینگی (LIQ)	-۰/۰۲۸	۰/۰۶۵	-	-	-۰/۰۰۸	۰/۵۷۲	-	-	-	-
سودآوری (Profit)	۰/۰۰۳	۰/۰۱۰	-	-	۰/۰۰۰	۰/۳۹۶	-	-	-۰/۰۰۲	۰/۴۲۹
مقدار ثابت	-۰/۳۲۰	۰/۰۰۰	-۰/۴۳۸	۰/۰۰۰	۰/۱۱۲	۰/۰۰۰	-۰/۰۰۷	۰/۸۸۴	-۰/۸۹۶	۰/۰۰۰
آماره F (سطح معنی داری)	۱۳/۱۲۴ (۰/۰۰۰)	۱۰/۸۱۲ (۰/۰۰۰)	۲۰/۷۴۵ (۰/۰۰۰)	۳۰/۳۴۶ (۰/۰۰۰)	۱۲/۶۶۸ (۰/۰۰۰)					
آماره دوربین واتسون	۱/۸۵۶	۱/۸۹۴	۱/۸۲۲	۱/۸۹۴	۱/۸۹۴					
(ضریب تعیین)	۰/۶۶۳	۰/۶۱۴	۰/۷۵۶	۰/۸۱۷	۰/۶۵۳					

بر همین اساس فرضیات فرعی مربوط به فرضیه دوم پژوهش در رابطه با متغیر مستقل عملکرد شرکت، در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود. همچنین با توجه به سطح معناداری درصد هزینه‌های پایداری شرکت این متغیر نیز بر شاخص کل افشاء پایداری شرکتی، افشاء از جنبه عمومی، محیطی و اجتماعی تاثیر مثبت معناداری دارد لذا فرضیات فرعی مربوط به فرضیه دوم پژوهش در رابطه با متغیر مستقل هزینه‌های پایداری شرکت، در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود. از متغیرهای کنترلی نیز اندازه شرکت بر شاخص کل افشاء پایداری شرکتی، افشاء از جنبه عمومی، اقتصادی، محیطی و اجتماعی تاثیر مثبت معناداری دارد. اما اهرم مالی صرفا بر افشاء از جنبه عمومی تاثیر منفی معناداری دارد و سودآوری نیز بر شاخص کل افشاء پایداری شرکتی تاثیر مثبت معناداری دارد. لذا متغیرهای کنترلی مربوط به فرضیه دوم پژوهش، در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌گردد. در جدول شماره (۸) آزمون همخطی میان متغیرهای تحقیق بر اساس آماره VIF (عامل تورم واریانس) ارائه گردیده در این آزمون مقدار VIF برای تمامی متغیرها از ۵ کوچکتر بوده و بیانگر این است که میان متغیرهای پژوهش مشکل همخطی شدید وجود ندارد.

جدول ۸: نتایج آماره VIF برای مدل‌های فرضیه سوم

نام و نماد متغیرهای مستقل و کنترلی	میانگین شاخص کل افشاء پایداری شرکتی (CSD)	میانگین افشاء پایداری شرکتی از جنبه عمومی (CGco)	میانگین افشاء پایداری شرکتی از جنبه اقتصادی (CEco)	میانگین افشاء پایداری شرکتی از جنبه محیطی (CEnv)	میانگین شاخص افشاء پایداری شرکتی از جنبه اجتماعی (CSoc)
مالکیت دولتی (GOWN)	۱/۳۹۸	۱/۳۶۹	۱/۳۹۸	۱/۳۶۹	۱/۳۶۹
مالکیت اعضای هیات‌مدیره (LOWN)	۱/۳۲۳	۱/۳۲۱	۱/۳۲۳	۱/۳۲۱	۱/۳۲۲
اندازه شرکت (SIZE)	۱/۰۸۲	۱/۰۷۶	۱/۰۸۲	۱/۰۷۶	۱/۰۸۱
اهرم مالی (LEV)	۱/۰۵۸	۱/۰۳۵	۱/۰۵۸	۱/۰۳۵	۱/۰۴۲
نقدینگی (LIQ)	۱/۰۵۴	-	۱/۰۵۴	-	-
سودآوری (Profit)	۱/۰۲۷	-	۱/۰۲۷	-	۱/۰۱۲

نهایتاً نتایج آزمون برآورد مدل‌های فرضیه سوم به شرح جدول (۹) می‌باشد:

جدول ۹: نتایج برآورد مدل‌های فرضیه سوم

نام و نماد متغیرهای مستقل و کنترلی	میانگین شاخص کل افشاء پایداری شرکتی (CSD)		میانگین شاخص افشاء پایداری عمومی (CGeo)		میانگین شاخص افشاء پایداری اقتصادی (CEco)		میانگین شاخص افشاء پایداری محیطی (CEnv)		میانگین شاخص افشاء پایداری اجتماعی (CSoc)	
	ضریب رگرسیون	سطح معنی داری	ضریب رگرسیون	سطح معنی داری	ضریب رگرسیون	سطح معنی داری	ضریب رگرسیون	سطح معنی داری	ضریب رگرسیون	سطح معنی داری
مالکیت دولتی (GOWN)	۰/۰۳۱	۰/۰۰۰	۰/۰۳۶	۰/۰۰۰	۰/۰۱۹	۰/۰۲۸	۰/۰۱۸	۰/۰۰۲	۰/۰۶۵	۰/۰۱۰
مالکیت اعضای هیات‌مدیره (LOWN)	۰/۰۲۷	۰/۰۱۰	۰/۰۳۶	۰/۰۱۰	۰/۰۱۹	۰/۰۲۹	۰/۰۲۳	۰/۰۰۶	۰/۰۲۴	۰/۳۰۱
اندازه شرکت (SIZE)	۰/۰۳۱	۰/۰۰۰	۰/۰۴۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۶	۰/۰۰۲	۰/۰۰۵	۰/۰۴۸	۰/۰۶۴	۰/۰۰۰
اهرم مالی (LEV)	-۰/۰۲۵	۰/۰۱۰	-۰/۰۲۹	۰/۰۳۸	۰/۰۰۹	۰/۳۱۲	-۰/۰۲۹	۰/۱۴۵	۰/۰۰۸	۰/۷۹۳
نقدینگی (LIQ)	-۰/۰۲۶	۰/۱۱۰	-	-	-۰/۰۰۹	۰/۵۸۰	-	-	-	-
سودآوری (Profit)	۰/۰۰۳	۰/۰۱۸	-	-	۰/۰۰۰	۰/۴۹۵	-	-	-۰/۰۰۲	۰/۴۹۲
مقدار ثابت	-۰/۲۶۰	۰/۰۰۱	-۰/۳۶۰	۰/۰۰۰	۰/۱۲۰	۰/۰۰۰	۰/۰۲۶	۰/۵۵۳	-۰/۸۷۹	۰/۰۰۰
آماره F (سطح معنی‌دار)	۱۳/۴۵۷ (۰/۰۰۰)		۱۱/۱۸۲ (۰/۰۰۰)		۲۰/۷۶۶ (۰/۰۰۰)		۳۰/۳۸۱ (۰/۰۰۰)		۱۲/۷۱۱ (۰/۰۰۰)	
آماره دوربین واتسون	۱/۸۸۹		۱/۸۳۸		۱/۸۲۵		۱/۸۹۴		۱/۷۸۰	
ضریب تعیین	۰/۶۶۸		۰/۶۲۲		۰/۷۵۷		۰/۸۱۷		۰/۶۵۳	

بر اساس نتایج جدول شماره (۹) آزمون مدل‌های فرضیه سوم آماره $F(0/000)$ دارای سطح معناداری زیر (۵ درصد) می‌باشد، بنابراین رگرسیون قدرت تبیین دارد. ضریب تعیین مدل‌ها نیز گویای آن است که به ترتیب ۶۶/۸ درصد، ۶۲/۲ درصد، ۷۵/۷ درصد، ۸۱/۷ درصد و ۶۵/۳ درصد از تغییرات متغیرهای شاخص کل افشاء پایداری شرکتی، افشاء پایداری شرکتی از جنبه عمومی، افشاء پایداری شرکتی از جنبه اقتصادی، افشاء پایداری شرکتی از جنبه محیطی و افشاء پایداری شرکتی از جنبه اجتماعی توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌شود. همچنین با توجه به این که مقدار آماره دوربین واتسون مدل مابین ۱/۵ و ۲/۵ (۱/۸۸۹، ۱/۸۳۸، ۱/۸۲۵، ۱/۸۹۴ و ۱/۷۸۰) است لذا می‌توان گفت در مدل، مشکل خود همبستگی باقیمانده‌ها وجود ندارد. در مرحله بعد با توجه به سطح معناداری مالکیت دولتی لذا این متغیر بر شاخص کل افشاء پایداری شرکتی، افشاء از جنبه عمومی، اقتصادی، محیطی و اجتماعی تاثیر مثبت معناداری دارد. بر همین اساس فرضیات فرعی مربوط به فرضیه سوم پژوهش در رابطه با متغیر مستقل مالکیت دولتی، در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود. در ادامه با توجه به سطح معناداری مالکیت اعضای هیات‌مدیره لذا این متغیر نیز بر شاخص کل افشاء پایداری شرکتی، افشاء از جنبه عمومی، اقتصادی و محیطی تاثیر مثبت معناداری دارد. لذا به طور کلی، فرضیات فرعی مربوط به فرضیه سوم پژوهش در رابطه با متغیر مستقل مالکیت اعضای هیات‌مدیره، در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود. نتایج حاصل از آزمون فرضیات پژوهش، در جدول (۱۰) آمده است.

جدول ۱۰: نتایج برآورد مدل فرضیات پژوهش

فرضیه	فرضیه و متغیرهای آن		نتیجه
اول	گزارشگری مولفه‌های عمومی، اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی در الگوی پایداری شرکتی مبتنی بر انتظارات ذینفعان ضروری است.		تایید فرضیه
دوم	عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی بر افشاء پایداری شرکتی تاثیر دارد.	متغیر مستقل عملکرد شرکت	تاثیر مستقیم و معنادار بر شاخص کل پایداری شرکتی، افشاء از جنبه اقتصادی و زیست محیطی
	عوامل مرتبط با تئوری ذینفعان بر افشاء پایداری شرکتی تاثیر دارد.	متغیر مستقل هزینه‌های پایداری شرکت	
سوم	عوامل مرتبط با تئوری ذینفعان بر افشاء پایداری شرکتی تاثیر دارد.	مالکیت دولتی	تاثیر مستقیم و معنادار بر شاخص کل و تمامی جنبه‌های پایداری شرکتی
	عوامل مرتبط با تئوری ذینفعان بر افشاء پایداری شرکتی تاثیر دارد.	مالکیت اعضای هیات‌مدیره	تاثیر مستقیم و معنادار بر شاخص کل پایداری شرکتی، افشاء از جنبه عمومی، اقتصادی و زیست محیطی

۶- بحث و نتیجه گیری

در سال های اخیر تقاضایی از سوی ذینفعان جهت تهیه اطلاعات جامع در مورد راهبردهای بلندمدت شرکت ها ارائه گردیده این تقاضا، مورد توجه انجمن های علمی، مقامات قانونی و حرفه ای سراسر جهان نیز قرار گرفته است (بواسو و کامار، ۲۰۰۷). تا اینکه اقدام به ارائه مولفه های در قالب چک لیستی بابت افشاء فعالیت های پایداری شرکتی شده است. در این راستا طبق تحقیق کریستندال و بونتیس (۲۰۰۷) راهبرد افشاء اطلاعات نقش مهمی در کاهش عدم تقارن اطلاعات بین مدیران و ذینفعان ایفاء می کند و می تواند سطح اعتماد آنها را بالا ببرد.

در کشور ایران نیز به نظر می رسد گسترش مالکیت عمومی به عنوان روشی برای توزیع عادلانه تر ثروت در سیاست های اقتصادی مدنظر قرار گرفته است بر همین اساس انتظار می رود در آینده، درصد زیادی از مردم سهامدار شرکت ها سهامی بزرگی باشند. اگر چه در قانون بازار اوراق بهادار تمهیدات مناسبی برای حمایت از سرمایه گذاران اندیشیده و زمینه برخورد جدی با تخلفات را فراهم آورده است. با این وجود تلاش برای ارتقاء سلامت بازار سرمایه و جلب و حفظ اعتماد سرمایه گذاران، پیشگیری و کاهش تخلفات، مستلزم افشاء اطلاعات در زمینه های مختلف از جمله جنبه های مختلف پایداری شرکتی می باشد. در همین راستا این تحقیق اقدام به ارائه الگویی از مولفه های عمومی، اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی برای گزارشگری پایداری شرکتی مبتنی بر انتظارات ذینفعان نموده است که بر اساس نتایج تحقیق طبق پاسخ خبرگان از مجموع ۱۶۹ مولفه مورد بررسی، ۸۰ مولفه برای الگوی پایداری شرکتی بسیار ضروری و ضروری تشخیص داده شده است. در رابطه با این فرضیه پیشنهاد می شود مراجع ذی صلاح از جمله هیات تدوین استانداردهای (اصول و ضوابط) حسابداری و حسابرسی برای ارائه چارچوبی بابت افشاء پایداری شرکتی از نتایج این تحقیق استفاده نمایند.

افشاء اطلاعات ابزاری برای علامت دهی جنبه های آتی یک شرکت است لذا افشاء برخی از اقلام اطلاعاتی برای ذینفعان دارای محتوای اطلاعاتی است همچنین با توجه به اینکه بخش قابل توجهی از مالکیت سهام شرکت ها، در طبقه دولتی و اعضای هیات مدیره تقسیم بندی می گردد لذا این طبقه از نفوذ قابل ملاحظه ای در شرکت های سرمایه پذیر برخوردار هستند و می توانند رویه ها و سیاست های افشاء اطلاعات را تحت تاثیر قرار دهند. در مرحله بعد با توجه به مبانی نظری مطرح شده در رابطه با نقش عوامل مرتبط با تئوری علامت دهی و ذینفعان بر پایداری شرکت اقدام به آزمون فرضیات در این رابطه شده است که نتایج آن بیانگر این است، عملکرد شرکت بر شاخص کل افشاء پایداری شرکتی، افشاء از جنبه اقتصادی و محیطی تاثیر مثبت معناداری دارد. همانطور که انتظار می رفت افشای بالاتر از طریق افزایش تقارن اطلاعاتی، میزان غافلگیری (شگفتی) در مورد عملکرد شرکت را کاهش می دهد و باعث کاهش نوسان قیمت سهام

می‌شود بر همین اساس طبق تئوری علامت‌دهی، شرکت‌هایی که از عملکرد مطلوبی برخوردار هستند افشای داوطلبانه انجام می‌دهند که می‌تواند این مهم به گزارشگری پایداری شرکتی ختم شود. در همین راستا افشای پایداری شرکتی به علامت مثبتی در بازار تبدیل شده و نمایان‌گر عملکرد مطلوب واحد اقتصادی است این مهم می‌تواند منجر به جذب سرمایه‌گذار به منظور پتانسیل افزایش ارزش شرکت باشد. این یافته‌ها موافق با نتایج پژوهش‌های لایس، نافتون و ونگ (۲۰۱۲)، پنگ (۲۰۰۹) و یانگ (۲۰۰۹) می‌باشد. همچنین یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که درصد هزینه‌های پایداری شرکت نیز بر شاخص کل افشاء پایداری شرکتی، افشاء از جنبه عمومی، محیطی و اجتماعی تاثیر مثبت معناداری دارد. به طور کلی هزینه پایداری شرکتی به عنوان نوعی از هزینه در نظر گرفته می‌شود و توسط شرکت‌هایی مدنظر قرار می‌گیرد که می‌خواهند گزارشگری قوی داشته باشند. نتیجه چنین هزینه‌ای برای افشاء پایداری شرکتی، جنبه‌های آتی یک شرکت را علامت‌دهی می‌کند. بر همین اساس زمانی که شرکت از هزینه بالایی در جهت پایداری شرکتی برخوردار باشد افشاء قابل ملاحظه‌ای نیز در این خصوص خواهد داشت. یافته‌ها با مبانی نظری اشاره شده در پژوهش‌های یوان (۲۰۰۷)، نای (۲۰۰۹) و کوردیرو و تواری (۲۰۱۵) موافق است.

در خصوص عوامل مرتبط با تئوری ذینفعان نیز میتوان گفت مالکیت دولتی بر شاخص کل افشاء پایداری شرکتی، افشاء از جنبه عمومی، اقتصادی، محیطی و اجتماعی تاثیر مثبت معناداری دارد. با توجه به نقش دخالت‌های سیاسی بر رفتار شرکت‌ها انتظار می‌رود فعالیت‌های مالکیت دولتی منجر به تلاش بیشتری توسط مدیریت برای برآورده کردن انتظارات دولت شود. لذا دولت به عنوان بزرگترین سهامدار شرکت، علاوه بر انگیزه‌های تولید ثروت به دنبال بهبود پایداری شرکتی است. مالکیت دولتی متمرکز، انگیزه‌های مهمی برای مدیران در به دست آوردن اهداف غیر مالی مرتبط با سیاست‌های دولت و اهداف آن فراهم می‌کند. یافته‌ها با مبانی نظری اشاره شده در پژوهش‌های لی و همکاران (۲۰۱۳)، یان (۲۰۰۷) و چو (۲۰۰۷) موافق است.

مالکیت اعضای هیات‌مدیره نیز بر شاخص کل افشاء پایداری شرکتی، افشاء از جنبه عمومی، اقتصادی و محیطی تاثیر مثبت معناداری دارد. از آنجایی که مالکیت قانونی اعضای هیات‌مدیره نقش مثبتی را در بهبود حاکمیت شرکتی و همسویی منافع بین مدیران و سهامداران ایفا می‌کند، انتظار می‌رود که مالکیت اعضای هیات‌مدیره تاثیر مثبتی بر کیفیت افشای پایداری شرکتی داشته باشند. زیرا این سهامداران (اعضای هیات‌مدیره) افرادی با تجربه و با مهارت‌های مدیریتی و دانش صنعتی و تجربه بیشتری می‌باشند لذا به احتمال زیاد نسبت به بهبود افشاء پایداری شرکتی اقدام می‌نمایند. یافته‌ها با مبانی نظری اشاره شده در پژوهش‌های دیاو (۲۰۱۳)، لی و همکاران، (۲۰۰۹) و دای و دانگ (۲۰۱۰) موافق است.

در رابطه با نتایج فرضیات عوامل مرتبط با تئوری علامت‌دهی و ذینفعان با پایداری شرکتی به سازمان بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌گردد، از معیارها و مدل‌های شناخته شده، جهت رتبه‌بندی سطح افشای گزارش پایداری شرکت‌های فعال در بازار سرمایه استفاده نماید، زیرا این شاخص می‌تواند محتوای اطلاعاتی برای بازار سرمایه داشته باشد. و در صورت عدم افشاء سطح قابل قبول پایداری شرکتی، از ابزارهای قانونی برای وادار کردن شرکت‌ها استفاده نمایند. به طور کلی یافته‌های پژوهش می‌تواند مورد استفاده سهامداران، ذینفعان و همچنین نهادهای ذی‌ربط و تدوین‌کنندگان الزامات و استانداردها مانند سازمان بورس اوراق بهادار و سازمان حسابرسی قرار گیرد. بر این اساس به سازمان حسابرسی پیشنهاد می‌شود استانداردهای مرتبط با گزارشگری پایداری شرکت‌ها تدوین نماید.

همچنین پیشنهاد می‌شود سازمان بورس اوراق بهادار از الگوی بدست آمده این پژوهش جهت رتبه بندی سطح افشای گزارش پایداری شرکت‌های فعال در بازار سرمایه استفاده نماید، زیرا این شاخص می‌تواند محتوای اطلاعاتی برای بازار سرمایه داشته باشد و در صورت عدم افشاء سطح قابل قبول پایداری شرکتی، از ابزارهای قانونی برای وادار کردن شرکت‌ها استفاده نمایند. پیشنهاد می‌شود با ابزارهای قانونی، شرکت‌ها به سمت استقرار کمیته‌های مستقل گزارشگری پایداری در ارکان حاکمیت شرکتی هدایت شوند تا به ایفای نقش اجتماعی خود بهبود ببخشند.

۷- تقدیر، تشکر و ملاحظات اخلاقی

بدینوسیله از تمامی صاحب‌نظرانی که در این تحقیق مشارکت داشتند کمال تشکر و قدردانی را داریم.

فهرست منابع:

اصولیان، محمد؛ عباسپور نوغانی، محمدرضا؛ داوری، مهدی. (۱۳۹۵)، تأثیر ارزش ویژه برند بر سودآوری شرکت، چشم انداز مدیریت مالی، دوره ششم، شماره ۲، صص ۹-۲۱.
برایسون، جان ام. (۱۳۹۰)، برنامه ریزی استراتژیک در سازمان‌های دولتی، عمومی و غیر انتفاعی. (مهدی خادمی گراشی و قربان برارنیا (ادبی)). تهران: انتشارات آریانا قلم.
ستایش، محمد حسین و مهتری زینب. (۱۳۹۸)، چارچوبی برای کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه در ایران، مجله پیشرفت های حسابداری دانشگاه شیراز، دوره یازدهم، شماره اول، پیاپی ۷۶/۳، صص ۱۰۵-۱۴۲.

- طالب نیا، قدرت الله؛ علی خانی، رضیه؛ مران جوری، مهدی. (۱۳۹۱)، ارزیابی کمیت و ماهیت افشاء اطلاعات حسابداری زیست محیطی و اجتماعی در ایران، مجله بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۱۹ (۶۹)، صص ۴۳-۶۰.
- عبداله زاده، حسن و امین، وحید. (۱۳۹۹)، تاثیر نظریه رفتار برنامه ریزی شده، تعهد اخلاقی و ادراک ریسک بر تمایل به حسابداری و گزارشگری پایداری شرکتی، دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، دوره پنجم، شماره ۹، صص ۲۶۹-۲۹۹.
- عبدی، مصطفی؛ همایون، سعید؛ کاظمی علوم، مهدی. (۱۳۹۹)، بررسی تاثیر ویژگی های کمیته های حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری، دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، دوره پنجم، شماره ۹، صص ۳۳۵-۳۶۹.
- عرب صالحی، مهدی؛ صادقی، غزل؛ محمود، معین الدین. (۱۳۹۳)، رابطه مسئولیت اجتماعی با عملکرد مالی در بورس اوراق بهادار تهران، مجله پژوهش های تجربی حسابداری، شماره ۳ (۱۲)، صص ۱-۲۰.
- فخاری، حسین؛ مهربانی، مهدی؛ بیلویی خمسلویی، مالک؛ قاسمی، احمد. (۱۳۹۴)، عوامل موثر بر گزارشگری پایداری شرکت ها، سومین کنفرانس بین المللی پژوهش های کاربردی در مدیریت و حسابداری، تهران، دانشگاه شهید بهشتی.
- کردلو، محمد رضا؛ رحیم زاده، اشکان؛ محمدی، بهرام. (۱۳۹۶)، ضرورت تهیه گزارشگری پایداری، اصول و ساختار آن، فصلنامه پژوهش های جدید در مدیریت و حسابداری، شماره ۴ (۲)، صص ۸۹-۱۱۳.
- معصومی، سیدرسول؛ صالح نژاد، سیدحسن؛ ذبیحی زرین کلایی، علی. (۱۳۹۷)، شناسایی متغیرهای مؤثر بر میزان گزارشگری پایداری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابرسی، شماره ۱۸ (۷۰)، صص ۱۹۵-۲۲۱.
- مهدوی، غلامحسین؛ دریائی، عباسعلی؛ علی خانی، رضیه؛ مران جوری، مهدی. (۱۳۹۴)، بررسی رابطه بین اندازه شرکت، نوع صنعت و سودآوری با افشای اطلاعات حسابداری زیست محیطی و اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۵، صص ۸۷-۱۰۳.
- مهرانی، کاوه و شاکری طاهری، سید حسین. (۱۳۹۹)، تدوین چارچوب گزارشگری پایداری شرکتی، پژوهش های تجربی حسابداری، شماره ۳۸، صص ۸۳-۱۱۱.
- ملکیان، اسفندیار؛ سلمانی، رسول؛ شهسواری، معصومه. (۱۳۹۴)، مطالعه رابطه بین مالکیت دولتی و نهادی با مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها (شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران)، سال پنجم، شماره ۱۷، صص ۵۵-۷۴.

- Adekoya A. C., C. S. Oboh, and O. R.Oyewumi. 2020. Accountants perception of the factors influencing auditors' ethical behaviour in Nigeria. *Heliyon Journal*. 6 (2). 163-172.
- Aktas, R., K. Kayalidere, and M. Kargin. 2017. Corporate sustainability reporting and analysis of sustainability reports in turkey. *International Journal of Economics and Finance*. 5(3): 113-125.
- Alvarez, I. G., and E. Ortas. 2017. Corporate environmental sustainability reporting in the context of national cultures. A quantile regression approach, *International Business Review*. 26 (2): 337-353.
- Buallay, A., and J. Al-Ajmi. 2019. The role of audit committee attributes in corporate sustainability reporting. Evidence from banks in the Gulf Cooperation Council. *Journal of Applied Accounting Research*: 1-17.
- Castelo Branco, M. and L, Lima Rodrigues. 2006. Communication of corporate social responsibility by Portuguese banks. a legitimacy theory perspective. *Corporate Communications. An International Journal* 11 (3): 232-248.
- Clarkson, P. M., Y, Li, G.D. Richardson and F.P. Vasvari. 2011. Does it Really Pay to Be Green? Determinants and Consequences of Proactive Environmental Strategies. *Journal of Accounting and Public Policy* 30 (2): 122-144.
- Clarkson, P.M., Y, Li, G.D. Richardson and F.P. Vasvari. 2008. Revisiting the relation between environmental performance and environmental disclosure. an empirical analysis. *Accounting Organizations and Society* 33(4): 303-327.
- Connelly, B. L., S. T. Certo., R. D.Ireland, and C. R.Reutzell. 2011. Doing well by doing good? Implementing new effective integrated CSR strategy. *Journal of Management*, 37(1): 39-67.
- Cordeiro, J. J., and M.Tewari. 2015. Firm characteristics, industry context, and investor reactions to environmental CSD: a Stakeholder Theory approach. *Journal of Business Ethics*, 130: 833- 849.
- Diao, Y. 2013. Min ying Strategy and performance of corporate sustainability in Chinese private sectors (Unpublished doctoral dissertation). Zhe Jiang Industry and Commerce University.
- Freeman, R.E. 1984. *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Pitman, Boston.
- Freeman, R.E. 2010. *Strategic Management. A Stakeholder Approach*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Frost, G., S. Jones, and P. Lee. 2012. The measurement and reporting of sustainability information within the organization: a case analysis, in Jones, S. and Ratnatunga, J. (Eds.), *Contemporary Issues in Sustainability Accounting, Assurance and Reporting*. Emerald, Bingley, pp: 197-225.

- Guo, J. L. Sun, and X. Li. 2009. Corporate social responsibility assessment of Chinese corporations. *International Journal of Business and Management*, 4(4): 54- 57.
- Horisch, J., R.E. Freeman and S. Schaltegger. 2014. Applying stakeholder theory in sustainability management. Links, similarities, dissimilarities, and a conceptual framework. *Organ. Environ.* 27: 328-346.
- Kaspersen, M., and T. R. Johansen. 2016. Changing social and environmental reporting systems. *Journal of Business Ethics*, 135: 731-749.
- Kleine, A., M. von, and D. Hauff. 2017. Sustainability-driven implementation of corporate social responsibility: application of the integrative sustainability triangle. *J. Bus. Ethics* 85: 517-533.
- Kou, L., C. Yeh, and H. Yu. 2012. Disclosure of corporate social responsibility and environmental management: evidence from China, 19: 273-287.
- Kraten, M. 2014. Sustainability The Accounting Perspective. March. *THE CPA JOURNAL*. pp: 11 -14.
- Kwakye, T.O., E. E. Welbeck, G. M. Y. Owusu, and F. K. Anokye. 2018. Determinants of intention to engage in Sustainability Accounting and Reporting (SAR): the perspective of professional accountants. *Int J Corporate Soc Responsibility* 3(1): 1-13. DOI:10.1186/s40991-018-0035-2.
- Li, Q., W. Luo, Y. Wang, and L. Wu. 2013. Firm performance, corporate ownership and corporate social responsibility disclosure in China. *Business Ethics: A European Review*, 22(2): 159-173.
- Lys, T., J. P. Naughton, and C. Wang. 2012. Signalling through corporate accountability reporting. Retrieved from: <http://www.kellogg.northwestern.edu/Departments/accounting/~media/2E9B4390202D448C83EE7A7504DC298D.ashx>
- Maas, K., S. Schaltegger, and N. Crutzen. 2016. Integrating corporate sustainability assessment, management accounting, control, and reporting. *J. Clean. Prod.* 1e12. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.05.008>.
- Mori, N. 2010. Roles of Stakeholders in Strategic Decision-Making of Microfinance Organizations. *International Business & Economics Research Journal*. 9(7): 516-544
- Peng, H. G., 2009. Research on corporate social disclosure in China (Unpublished master's dissertation), Jilin University, Changchun, China.
- Prado-Lorenzo, J. M., I. Gallego-Alvarez, and I. M. Garcia-Sanchez. 2009. Stakeholder engagement and corporate social responsibility reporting:

- the ownership structure effect, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 16(2): 94-107.
- Qian, C., X. Gao, and A. Tsang. 2015. Corporate philanthropy, ownership type, and financial transparency. *Journal of Business Ethics*, 130(4): 851-867.
- Roosa, S.A. 2010. *Sustainable Development Handbook*, 2nd ed., The Fairmont Press, GA.
- Saleh, M., N. Zulkifli, and R. Muhamad. 2010. Corporate Social Responsibility Disclosure and Its Relation on Institutional Ownership. *Managerial Auditing Journal*, 25 (0): 591–613.
- Tilling, M. V. 2004. Some Thoughts on Legitimacy Theory in Social and Environmental Accounting. *Social and Environmental Accountability Journal* 24 (2): 3-7.
- Weber, M. 2008. The Business Case for Corporate Social Responsibility: A Company- Level Measurement Approach for CSR. *European Management Journal* 26 (4): 247-61
- Yang, J. 2011. Shang shi gong si she hui ze ren bao gao pi lu yin su yan jiu [research on the factors influencing listed companies' corporate social responsibility report disclosure] (unpublished master's thesis). South-western University of Finance and Economics, Cheng Du.
- Yuan, Y. 2009. The Research on information disclosure of corporate social responsibility (Unpublished doctoral dissertation), South-western University of Finance and Economics, Cheng Du.
- Zhang, J. 2017. Users' perceptions of the drivers for corporate sustainability disclosures made by Chinese listed companies. Retrieved from <https://ro.ecu.edu.au/theses/1952>.